

LUNDS
UNIVERSITET

Hemliga tvångsmedel

En studie om attityder till brottsförebyggande arbete och personlig integritet

Av Agnes Green och Maja Nilsson

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÅSK02)
Vårterminen 2023

Handledare: Jannice Käll

Examinator: Matthias Baier

Abstract

The aim of this study is to examine the attitudes of the Swedish public towards the use of covert coercive measures for the purpose of crime prevention. There is currently a bill in Sweden to broaden the applicability of covert coercive measures for preventative purposes in the context of criminal activities taking place within an organization or group. The use of covert coercive measures may infringe on the right to privacy, and therefore this study examines the trade-off between crime prevention and the protection of privacy rights.

To assess the public opinion, an online survey was conducted and the results were later analyzed using Garland's theory of the culture of control. The current legal framework on the use of covert coercive measures, as well as the bill to widen its application, are also presented and compared with the public opinion. The outcomes of the study indicate that the public included in this study generally has a positive attitude towards the use of covert coercive measures in preventive purposes, which indicates the existence of a prevailing culture of control within Swedish society. In addition, a high regard for both the right to privacy and crime prevention efforts were expressed. The public included in this study also believes that restricting the right to privacy can be acceptable in the interest of preventing more serious crimes. Lastly, the legislative proposal and current laws on the topic seem to mostly align with the public opinions that were shown in the survey.

Nyckelord: Brottsprevention, hemliga tvångsmedel, kontrollkultur, personlig integritet, sociala normer

Förord

Vi vill framförallt rikta ett stort tack till alla som tog sig tid att besvara vår enkät. Ert deltagande har uppskattats mycket, och tack vare er har studien varit möjlig att genomföra. Vi vill även tacka vår handledare Jannice Käll för givande vägledning och stöttning under arbetsprocessen.

Agnes Green och Maja Nilsson

Lund, maj 2023

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Bakgrund till studiens teoretiska ramverk	7
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Rättssociologisk relevans	9
1.4 Avgränsningar	10
2. Tidigare forskning	11
2.1 Sökstrategi	11
2.2 Deskriptiv analys	12
2.3 Tematisk analys	13
2.3.1 Integritet	13
2.3.2 Förtroende för staten	16
2.3.3 Hot och oro	17
3. Teori	18
3.1 Garlands teori om kontrollkultur	19
4. Metod och material	21
4.1 Juridisk metod	21
4.2 Enkät	22
4.2.1 Metoddiskussion	22
4.2.2 Struktur	23
4.2.3 Frågor	24
4.2.4 Urval och generaliserbarhet	26
4.2.5 Analys av data	27
4.2.6 Validitet och reliabilitet	27
4.3 Forskningsetiska överväganden	28
5. Översikt över rättsläget	30
5.1 Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning	30
5.2 Gällande rättsläge	31
5.3 Utredningen om preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52)	32
5.3.1 Lagförslag	33
5.3.2 Integritetsaspekten	35
5.4 Remissvar på SOU 2022:52	37
5.5 Lagrådsremiss	38
6. Resultat från enkätundersökning	39

7. Analys	44
7.1 Allmänhetens attityder i jämförelse med rättsläget	45
7.2 Allmänhetens attityder utifrån teori och tidigare forskning	48
8. Slutsats	52
9. Diskussion och eventuell framtida forskning	54
10. Litteraturförteckning	56
10.1 Tryckta källor	56
10.2 Elektroniska källor	56
10.3 Rättskällor	60
10.3.4 Remissyttranden	61
11. Bilagor	64
Bilaga 1- Litteratursökningar	64
Bilaga 2- Inkluderings- och exkluderingskriterier för tidigare forskning	65
Bilaga 3- Deskriptiv analys av tidigare forskning	66
Bilaga 4- Enkät	68
Bilaga 5- Enkät svar	73

Antal ord: 14 996

1. Inledning

Skjutningar och sprängningar har ökat markant den senaste tiden i Sverige (Polisen, 2023; SOU 2022:52, s. 349). 63 dödsskjutningar under det föregående året är en påtaglig ökning jämfört med året dessförinnan, vilket är oroväckande (Lapidus, 2022). Denna orolighet och förvärrade utveckling har uppmärksammats av både media och beslutsfattare, och många menar att arbetet mot sådan kriminalitet behöver uppdragas. En aspekt inom arbetet mot den ökade kriminaliteten handlar om att få tillgång till information i ett tidigt stadium som kan göra det möjligt att förebygga brott (SOU 2022:52, s. 349). Åtkomst till sådan information kan bland annat fås genom att använda hemliga tvångsmedel, vilket innefattar hemlig avlyssning samt övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning, hemlig dataavläsning och postkontroll (SOU 2022:52, s. 77). Regeringen har till följd av detta tillsatt en utredning som har haft till uppgift att undersöka utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel (SOU 2022:52, s. 349), som det nu också finns ett lagförslag om (Lagrådsremiss, 2023).

Hemliga tvångsmedel kan idag användas i olika stadier. Dels kan det användas när en förundersökning är aktuell, vilket innebär att en konkret brottsmisstanke föreligger (SOU 2022:52, ss. 77; 145). Dels kan det användas i förebyggande syfte, således utanför en förundersökning där en konkret brottsmisstanke saknas, vilket är det användningsområde som regeringen nu vill utöka möjligheterna kring (SOU 2022:52, ss. 77; 144; 356). Ett sådant utökande skulle innebära att bland annat fler brottstyper skulle omfattas inom området för användandet av hemliga preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52, ss. 22-23; 26-27).

Användningen av hemliga preventiva tvångsmedel aktualiserar dock ett dilemma, särskilt i takt med att tillämpningsområdet föreslås expanderas. Det brottsförebyggande arbetet mot den grova kriminaliteten ställs mot rätten till, och skyddet av, individens personliga integritet (SOU 2022:52, s. 17). Användandet av preventiva tvångsmedel innebär att

personlig information insamlas i hemlighet, utan möjlighet för personen att ge sitt samtycke (SOU 2022:52, ss. 172-173). Det finns samtidigt en risk att personen som blir måltavla för metoden senare inte visar sig ha något med brottet att göra. Fastän tvångsmedlen i fråga inte kan användas på vem som helst, när som helst (SOU 2022:52, s. 181), innebär förslaget utökade möjligheter för staten att använda metoden, och en ökad risk för intrång i enskilda individers personliga integritet (SOU 2022:52, s. 172). En utveckling likt detta, där staten får ökad kontroll och risken för integritetsintrång blir större, påverkar samhället och medborgarnas rättigheter i och med att sociala normer och rätten påverkar varandra (Baier & Svensson, 2018, s. 139). Av de anledningarna skapas det ett intresse av att veta vad allmänheten har för åsikt kring förslaget om ett utökat användningsområde för hemliga tvångsmedel. Detta för att få en uppfattning om vilket intresse som väger tyngst, brottsförebyggande arbete eller rätten till personlig integritet, samt i vilken utsträckning metoden bör få användas.

1.1 Bakgrund till studiens teoretiska ramverk

En utvidgad användning av hemliga tvångsmedel innebär att statens kontroll ökar (SOU 2022:52, ss. 347-348). Detta går i linje med att samhället kan sägas ha gått från ett disciplinsamhälle till ett kontrollsamhälle (Backman, 2011, ss. 105-107). I disciplinsamhället grundar sig makten i kunskap om enskilda personer samt kollektivet, och "avvikande" personer utbildas och vårdas med målet att få dem att bli "normala" (Backman, 2011, s. 106). I kontrollsamhället ses individen istället som data och bedöms och behandlas utifrån insamlad information om denne (Backman, 2011, s. 107). David Garland (2002) är en av dem som studerat denna samhällsliga förändring. Enligt Backman (2011, s. 108) menar Garland att de förändrade kontrollteknikerna har sin grund i den kollektiva brottsmedvetenhet och kontrollkultur som växt fram i samhället.

En ytterligare bidragande faktor till utvecklingen av den kontroll och övervakning som återfinns i dagens samhälle är tekniken (Backman, 2011, s. 104). Ett exempel inom

teknikutvecklingen de senaste åren är smartphones som idag används av majoriteten av befolkningen i Sverige (Internetstiftelsen, 2017, s. 10; Internetstiftelsen, 2021, s. 20). Vi befinner oss i en tid där vi i stor utsträckning lämnar digitala avtryck (Internetstiftelsen, 2019), exempelvis genom smartphones, samtidigt som det föreslås att statens kontroll utökas (SOU 2022:52, ss. 347-348).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet är att empiriskt och teoretiskt granska allmänhetens uppfattning om den senaste rättsutvecklingen gällande hemliga tvångsmedel i preventivt syfte. Här undersöks särskilt vikten av rätten till personlig integritet i förhållande till brottsförebyggande arbete.

För att uppfylla syftet utförs en undersökning som består av tre delar. 1) En översikt av utredningen *Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel* (SOU 2022:52) och dess relation till centrala nuvarande rättskällor på området. 2) En kartläggning av allmänhetens uppfattning om hemliga tvångsmedel genom såväl en egengjord enkätundersökning som genom en litteraturoversikt över tidigare forskning. 3) En analys av resultaten från de två ovanstående punkterna genom Garlands teori om kontrollkultur.

Arbetets frågeställningar lyder därför enligt följande:

- Hur ser allmänhetens attityder ut till hemlig övervakning samt hemlig dataavläsning av smartphones i brottsförebyggande syfte, och hur förhåller sig dessa attityder till befintliga samt föreslagna lagar på området?
- Hur värderar allmänheten personlig integritet i relation till hemliga tvångsmedel i preventivt syfte?
- Hur kan allmänhetens attityder förstås utifrån Garlands teori om kontrollkultur samt utifrån identifierade teman i tidigare forskning?

1.3 Rättssociologisk relevans

Rättssociologi handlar om rätten, samhället och deras förhållande till varandra (Baier, Svensson & Nafstad, 2018, s. 11). Vidare studerar rättssociologin bakgrunden till rättsregler och normer, samt deras funktion (Baier, Svensson & Nafstad, 2018, ss. 10; 17-19). Detta arbete är rättssociologiskt relevant då det behandlar sociala normer, den formella rätten samt relationen mellan dessa.

Sambandet mellan rättsliga förändringar och sociala normer är rättssociologiskt intressant då sociala normer och den formella rätten kan ha en växelvis påverkan på varandra (Baier, Svensson & Nafstad, 2018, ss. 17; 18; 68). De sociala normerna kan vara påverkade av vad den formella rätten säger och den formella rätten kan påverkas och skapas efter hur de sociala normerna lyder. I detta arbete undersöks hur de sociala normerna och den formella rätten förhåller sig till varandra genom att studera huruvida förslaget kring utökade möjligheter till preventiv användning av hemliga tvångsmedel, samt hur nuvarande lagstiftning, går i linje eller inte med allmänhetens attityder i frågan. Attityderna som framkommer i enkäten kan anses spegla de sociala normer som finns. När en social norm motsvaras av en attityd har normen blivit internaliserad (Baier & Svensson, 2018, s. 140). Även lagförslaget är i nuläget en social norm, men kan övergå till att bli en rättslig norm om det går igenom. Således studeras även förhållandet mellan lagförslaget som social norm och attityderna som social norm.

I arbetet undersöks det även hur sociala normer påverkar den formella rätten utifrån studiens valda teori. Detta för att uppsatsens teoretiska ramverk har ett nerifrån och upp-perspektiv som handlar om hur de sociala normerna i samhället inverkar på politiken och därmed rätten. Teorin kommer dessutom att bidra med en förståelse för bakgrunden till de sociala normerna.

1.4 Avgränsningar

Studien avgränsar sig till att enbart undersöka rättsläget i Sverige samt attityder hos personer som är minst 18 år. Vidare avgränsas arbetet till att undersöka hur allmänheten ställer sig till preventiv användning av enbart tvångsmedlen hemlig dataavläsning samt hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Att undersöka hur allmänheten ser på hemliga preventiva tvångsmedel överlag, utan att specificera det mer än så, anses i denna studie inte vara lämpligt då de hemliga tvångsmedlen skiljer sig mycket åt och det är tänkbart att allmänheten kan ha olika åsikter kring olika hemliga tvångsmedel. De två hemliga tvångsmedel som undersöks valdes ut på grund av att de skiljer sig en del åt vad gäller vad för information de kan inhämta, men att båda kan användas mot en smartphone. En annan avgränsning är nämligen att undersöka allmänhetens attityder till dessa hemliga tvångsmedel i de fall de används mot en smartphone. Denna avgränsning anses lämplig eftersom åsikterna skulle kunna skilja sig åt beroende på vilken typ av elektronisk utrustning som åtgärden riktas mot. Att specifikt smartphone valdes grundar sig i dess popularitet som tidigare nämnts i avsnitt 1.1 *Bakgrund till studiens teoretiska ramverk*. Bortsett från enkäten har inget fokus i arbetet lagts på att studera hur allmänhetens attityder påverkas av att det specifikt handlar om smartphones. Detta då en specifik kommunikationsutrustning framför allt valdes att undersökas i enkäten i syfte att underlätta och göra det tydligt för respondenterna.

Vidare kommer studien endast att titta på hur allmänheten ser på hemliga tvångsmedel i preventivt syfte i relation till några typer av brott. De brott som valts ut är misshandel, mord, narkotikabrott, skattebrott, stöld, terroristbrott samt vapenbrott. Dessa brott har valts då några av dem förekommer i den nuvarande lagstiftningen kring preventiv användning av hemliga tvångsmedel, några i de föreslagna tilläggen till lagstiftningen och några varken i nuvarande lag eller förslag (SOU 2022:52, ss. 21-37). De utvalda brotten är även valda på grund av att alla är brottstyper som ofta utförs av grupper (Polisen, 2019; Brottsförebyggande rådet, 2010), vilket är en ytterligare avgränsning för arbetet. Anledning

till det är lagförslaget om utökad användning av preventiva hemliga tvångsmedel som ska gälla brott inom ramen för en grupp eller organisation, samt att syftet med lagförslaget är att förebygga allvarlig brottslighet av kriminella nätverk (SOU 2022:52, ss. 15; 17).

2. Tidigare forskning

I detta avsnitt redogörs det för tidigare forskning som gjorts på området. Först presenteras det tillvägagångssätt och de strategier som använts för att finna relevant forskning. Det följs av en deskriptiv analys av den forskning som presenteras och som slutligen innehållsmässigt återges i form av en tematisk analys.

2.1 Sökstrategi

Litteraturöversikten består av tidigare forskning som behandlar allmänhetens åsikter om statlig övervakning. Specifika sökningar gjordes på ämnet hemliga preventiva tvångsmedel, men omfånget var tämligen begränsat och därför utvidgades sökningarna till att behandla statlig övervakning överlag. Flera av artiklarna behandlar det aktuella ämnet för uppsatsen, nämligen övervakning av olika kommunikationsmedel, men att det skedde i hemlighet var inget som kunde garanteras. Trots att litteraturöversikten inte behandlar det exakta ämnet i uppsatsen är den tidigare forskningen relevant eftersom den är jämförbar i sammanhanget. Artiklarna är däremot från olika länder med andra rättssystem än det svenska. Eftersom detta arbete är mer inriktat på allmänhetens åsikter är dock andra länders rättssystem inget som påverkar relevansen, utan artiklarna anses även i detta avseende som jämförbara i förhållande till studiens ämne.

För att hitta relevant forskning på området genomfördes olika sökningar. Databaserna som användes var LUBSearch, SOCIndex, Political Science Complete och Google Scholar. På databaserna användes den avancerade sökfunktionen med utvalda sökord (Hart, 2018, s.

31) som *government surveillance, surveillance, wiretap, crime, public attitude, attitude, public opinion, social opinion, public view, norm* och *privacy*. Dessa sökord användes i olika konstellationer med olika kombinationer av *AND*- och *OR*-kommandot, med frassökning och trunkering, samt i varierande grad i abstrakt (AB) och i fulltext (TX). Alla sökningar gjordes i peer reviewed-funktionen för att säkerställa kvalitet, samt på engelska. Specifika sökningar gjordes även på svenska, dock utan relevant och användbart resultat. Sökningar genomfördes tills det inte längre framkom några nya relevanta artiklar. För att se de specifika sökningarna som genererade de artiklar som presenteras i nästkommande avsnitt, se Bilaga 1.

Efter en genomgång av alla sökresultatens rubriker och en översiktsläsning av abstrakt, samt genom att ta bort de dubletter som framkom, blev det aktuella resultatet 26 stycken artiklar. För att vidare avgöra artiklarnas relevans användes olika inkluderings- och exkluderingskriterier (se bilaga 2) (Hart, 2018, s. 103). Efter en sådan genomgång kvarstod tolv artiklar som sedan noggrant lästes igenom och ansågs efter genomläsningen som aktuella för litteraturöversikten.

2.2 Deskriptiv analys

De tolv artiklar som utgör grunden för den tematiska analysen använder sig alla av empiri kring allmänhetens åsikter. Hälften av artiklarna är studier som bygger på egengjorda undersökningar, medan den andra hälften analyserar redan befintlig data.

Vad gäller artiklarnas publiceringsländer är fem stycken från USA, en från USA och Taiwan, en från Japan, en från Kroatien, en från Storbritannien, en från Storbritannien och Spanien, en från Sydkorea samt en från Kanada. Länderna som artiklarna använder sig av empiri ifrån är i hälften av fallen USA samt två stycken från USA och Kanada, en från Storbritannien, en från Kroatien, en från Japan och en som använder empiri från nio olika europeiska länder. Alla artiklar är publicerade mellan år 2002 och 2022, där två av dem är

publicerade innan 2004 och resterande tio är publicerade från 2012 och senare. Av de teman som framkom i den tematiska analysen återfinns temat *integritet* i nio av artiklarna och *förtroende för staten* samt *hot och oro* i fem artiklar vardera.

De variabler som valdes ut till den deskriptiva analysen har sin bakgrund i hur Urinboyev, Wickenberg och Leo (2016, s. 529) utformade sin deskriptiva analys, men har delvis omarbetats för att lämpa sig för denna studie. Den deskriptiva analysen kan ses mer detaljerat i bilaga 3.

2.3 Tematisk analys

Nedan presenteras var för sig de teman som i samband med läsningen av artiklarna identifierades (Hart, 2018, s. 110). Dessa teman är integritet, förtroende för staten samt hot och oro.

2.3.1 Integritet

Skyddet av privatlivet och risken för integritetsintrång är vanligt förekommande aspekter som berörs i samband med diskussionen om statliga övervakningsmetoder.

Integritetsintrånget står vanligen emot faktorn att bekämpa eller förebygga brott, vilket skapar en avvägning mellan vilket intresse som väger tyngst.

Flera av artiklarna har undersökt detta förhållande, där respondenterna i undersökningarna anser att statliga övervakningsmetoder inskränker på den personliga integriteten, men att de samtidigt förebygger brott (Valentino et al., 2020, ss. 961-962; Kreuger, Best & Johnson, 2020, ss. 108-109; Budak, Anic och Rajh, 2013, ss. 101; 113). Valentinos et al. (2020, ss. 961-962) undersökning på amerikaner visade att skyddet av säkerheten har haft ett majoritetsstöd framför skyddet av integriteten i olika undersökningar fram till 2016, i sammanhanget av att undersöka potentiella terroristhot. Däremot visade Kreuger, Best och Johnson (2020, s. 108) i sin studie om

övervakningsmetoder att avvägningen mellan säkerhet och frihet inte är något som de flesta behöver tänka på när de tar ställning till användandet av statliga övervakningsmetoder. I studien ansåg mindre än en femtedel att övervakningsmetoderna var effektiva mot terrorism och inskränkte integriteten. Över en tredjedel ansåg istället att metoderna inte minskade terrorism men inskränker integriteten och liknande var siffrorna för de som tyckte tvärtom, alltså att metoderna var effektiva och inte inskränker integriteten (Kreuger, Best & Johnson, 2020, ss. 108-109).

Utöver dessa studier har även Budak, Anic och Rajh (2013, ss. 101; 113) undersökt inställningen till integritet och statlig övervakning, men här i det kroatiska samhället. Studien kom fram till att de kroatiska medborgarna ser skyddet av den personliga integriteten som väldigt viktigt. Både de respondenter som var för övervakning, och de respondenter som var oroliga för att bli övervakade, ansåg att påtvingad övervakning förebygger brott tämligen effektivt. Respondenterna ansåg delvis att den befintliga lagstiftningen om statlig övervakning inskränker den personliga integriteten. Det sistnämnda, gällande hur lagstiftningen inskränker den personliga integriteten, har även undersökts av Smith och Lyon (2013). De undersökte amerikaners och kanadensares attityder till hur de statliga lagarna med syfte att skydda landets säkerhet inskränkte den personliga integriteten. Där ansåg 60 respektive 63 procent att lagarna inskränkte den personliga integriteten (Smith & Lyon, 2013, s. 195).

Mackey och Smith (2012, s. 371) samt Huddy, Khatib och Capelos (2002, s. 419) har gjort studier på amerikanska collegestudenter respektive den amerikanska allmänheten som har visat på att respondenterna anser att integritetsintrånget är mer inträngande när det drabbar dem själva, jämfört med om det drabbar någon annan. Övervakningsmetoderna som Mackey och Smith (2012, s. 380) studerat berör hur attityderna ser ut till tillhandahållandet av internet- och mejluppgifter samt hemlig övervakning av telefonsamtal. En stor majoritet av collegestudenterna ansåg att dessa metoder var rimliga, men att metoderna varierade i intrång beroende på om metoderna riktades mot en själv

eller mot en tredje part i syfte att värna om hemlandets säkerhet (Mackey & Smith, 2012, s. 382). Exempelvis ansågs intrånget som större när tillhandahållandet av internet- och mejluppgifter drabbade en själv, kontra om det används mot en individ med kopplingar till terrorism (Mackey & Smith, 2012, s. 384). Liknande skillnad kom Huddy, Khatib och Capelos (2002, s. 419) fram till gällande statlig övervakning av telefonlinjer, e-post och chattgrupper i syfte att bekämpa terrorism. Amerikanerna var måttligt stöttande till att staten övervakade kommunikationsmedel när personen som var målet för övervakningen var ospecificerad, men blev betydligt mindre stödjande när det i fråga gällde vanliga amerikaner, de själva inkluderande. När övervakningen genomfördes utan en persons vetskap var stödet från amerikanerna enbart 30 procent. Ännu lägre var stödet, endast 26 procent, när övervakningen gällde amerikanerna själva.

Kao och Sapp (2022, s. 11) kom i sin studie om amerikaners inställning till integritet och statlig övervakning fram till att respondenter med höga värden av oro för integritet är relaterade till en stöttande inställning till nätverksövervakning. Detta resultat är något som går i linje med Nams (2019, ss. 530-531) studie av amerikanska medborgares syn på statens övervakning av kommunikation kontra integriteten. Studien fann att personer som är för en starkare reglering av integritetskontroller tenderar att ha en mer accepterande inställning till statlig övervakning (Nam, 2019, s. 536). Båda dessa resultat går emot Degli Esposti, Ball och Dibbs (2021, s. 867) studie på nio europeiska länder där medborgarna kände en oro över de integritetskränkningar som kan uppstå till följd av ett införande av digitala övervakningsmetoder. Respondenterna i den undersökningen menade att när övervakningsmetoderna blir mer integritetskränkande kommer de ställa sig mer fundersamma till hur metoderna ska bidra med ökad säkerhet och effektivitet (Degli Esposti, Ball & Dibb, 2021, s. 869). Vidare kan resultaten från Kao och Sapp (2022) och Nam (2019) verka paradoxala, men Nam (2019, s. 536) menar att det nämnda resultatet kan bero på att de som är för en ökad reglering av integritetskontroller förespråkar statens styrning och kan vara stöttande till statliga åtgärder överlag, vilket således inkluderar övervakning.

2.3.2 Förtroende för staten

I flera av artiklarna togs förtroendet för staten eller myndigheter upp som en anledning till en accepterande attityd till statlig övervakning. I en studie gjord på amerikaner och kanadensare visade det sig att bland de som stöttar övervakningslagstiftning är förtroendet för staten högt (Nakhaie & de Lint, 2013, ss. 149; 160). Nakhaie och de Lint (2013, ss. 149; 157; 160) menar att ett förtroende för staten och en tro på att de kan upprätthålla en balans mellan nationell säkerhet och individers rättigheter således påverkar attityden till övervakningslagstiftning positivt. Det skapar även en tolerans mot lagstiftning som kan inskränka medborgarnas rättigheter. I samma linje visade en annan studie, gjord på endast amerikaner, att förtroende för institutioner spelar en stor roll i acceptandet av övervakning, där ett högre förtroende bidrar till en större acceptans (Nam, 2019, ss. 530; 534). Nam (2019, s. 540) menar att vad en person tycker om statlig övervakning beror på vad denne har för uppfattning om staten och offentliga angelägenheter, och inte om hur de i allmänhet oroar sig för integritetsintrång. I samma studie framkom även att en tolerans gällande statens innehav av personlig information är relaterad till en acceptans vad gäller statlig övervakning (Nam, 2019, s. 540).

Ytterligare en studie som även den gjordes på amerikaner visade att ett institutionellt förtroende har en positiv effekt på den upplevda sociala rättvisan, oron kring integriteten och attityden till övervakning (Kao & Sapp, 2022, s. 12). Kao och Sapp (2022, s. 12) förklarar att detta förtroende inte bara påverkar den direkta uppfattningen om övervakning, utan kan påverka en persons kulturella värderingar så att dessa stämmer överens med användningen av övervakning och således ytterligare stärker acceptansen för det. Även Valentinos et al. (2020, ss. 958; 963; 967) studie kring amerikaners syn på statlig övervakning, mer specifikt övervakning av inhemsk kommunikation, visar på en koppling mellan förtroende för staten och acceptans för övervakning. Undersökningar som gjordes, vid olika tillfällen, visade att de flesta amerikaner har förtroende för staten och att ett sådant förtroende ökar stödet för övervakning (Valentino et al., 2020, ss. 963; 973; 977).

Degli Esposti, Ball och Dibb (2021) undersökte synen på digitala övervakningsmetoder i förhållande till myndigheters tillförlitlighet i en europeisk kontext. Studien undersökte olika underkategorier till denna tillförlitlighet vilka var myndighetens välvilja, integritet och kompetens (Degli Esposti, Ball & Dibb, 2021, ss. 868; 870). Med myndighetens integritet syftades det till myndighetens moraliska normer och värderingar (Degli Esposti, Ball & Dibb, 2021, s. 869). Resultatet visade att det fanns en korrelation mellan myndigheters välvilja och acceptansen av digitala övervakningsmetoder bland alla respondenter (Degli Esposti, Ball & Dibb, 2021, s. 868). Myndigheters upplevda kompetens ökade acceptansen av digital övervakning i de flesta fall och myndigheternas integritet påverkade acceptansen positivt bland de medborgare som var mer kritiska till övervakningsmetoderna.

2.3.3 Hot och oro

Ett sista tema som kunde identifieras i artiklarna handlade om den påverkansfaktor som hot och oroligheter kan tänkas ha för människors attityder till statlig övervakning. Valentino et al. (2020, ss. 958; 976) gjorde sin studie om amerikanska medborgares åsikter om statlig övervakning av inhemsk kommunikation i perioden efter 11 september-attackerna.

Undersökningen kunde visa på en trend där de respondenter som såg en hög risk med en ytterligare attack var mindre oroliga över statlig övervakning och stöttade dessa metoder i större utsträckning (Valentino et al., 2020, ss. 977-978). Även Huddy, Khatib och Capelos (2002, ss. 418-419) gjorde en undersökning på amerikaners reaktioner kring 11 september-attackerna och hur de ställer sig till statlig övervakning i syfte att bekämpa terrorism. Där genomfördes två undersökningar gällande övervakning av telefonlinjer och e-post, både i slutet av september och sedan i slutet av november samt i början av december. Stödet för sådan övervakning minskade i den ena undersökningen från 45 till 31 procent, och i den andra från 54 till 40 procent. Likaså undersökte Norris (2017, ss. 574-575) om olika typer av hot, exempelvis politiska och om terror eller krig, kan påverka inställningen till statlig övervakning, fast här bland britter. Undersökningen jämförde svar från innan och efter bombdåden i London 2005 (Norris, 2017, ss. 574-575). Det visade sig

att en persons attityd till statlig övervakning kan påverkas av hot, och att i hotfulla tider ses inskränkningar av medborgerliga friheter som mer accepterat i samband med statlig övervakning (Norris, 2017, s. 580). En slutsats från dessa resultat är att i en tid av oro och attacker är stödet för statlig övervakning större.

Detta förhållande undersökte även Kreuger, Best och Johnson (2020, s. 117) där resultaten pekade på att en uppfattning om ett ökat terrorhot inte leder till ökad support för statliga övervakningsmetoder om personen inte anser metoderna vara effektiva. För de personer som såg metoderna som effektiva visades det däremot finnas en koppling till ökad support för dem vid ett upplevt ökat terrorhot. Oroligheter överlag kan även komma från media, menar Abe (2004, s. 226). Från en undersökning på det japanska samhällets attityder till statlig övervakning framkom det att medias rapportering om hemska händelser skapar en större acceptans hos allmänheten till att införa fler övervakningsmetoder (Abe, 2004, ss. 216; 226).

3. Teori

Nedan förklaras Garland's teori om kontrollkultur, vilket är den teori som i studien används för att analysera resultaten. Teorin har sin grund i de förändringar som skett gällande brottsbekämpning, straffrätt och kontrollkultur i Storbritannien och Amerika (Garland, 2002). Trots att teorin har sin utgångspunkt i andra länder anses den ändå vara av relevans för denna studie. Teorin bidrar med en förståelse för hur utvecklingen sett ut i andra länder, vilket också kan användas för att förstå andra samhällen, exempelvis det svenska. Tham (2019, ss. 6-7) förklarar att denna teori blivit en av de mest centrala utgångspunkterna inom kriminalpolitiken, samt att flertalet likheter mellan den utveckling som Sverige genomgått och den analys som Garland gör går att finna. Det styrker de skäl som finns för att tillämpa teorin i denna studie, och specifikt till den svenska kontexten.

3.1 Garlands teori om kontrollkultur

Backman (2011, s. 108) förklarar varför disciplinsamhället ersatts av ett kontrollsamhälle genom Garlands teori som menar att denna förändring sker nerifrån och upp. Det är således inte så att nya former av kontroll och övervakning är något som staten bara bestämmer. Istället bygger dessa förändringar på samhällets kultur och måste ha stöd i de normer som påverkar och skapar vårt handlande samt våra vanor och rutiner. Ett samhälle kan dock bestå av flera olika kulturer, men ofta kan några kulturer få ett större genomslag. Att det finns en kontrollkultur som är dominerande är således förklaringen till att kontrollteknikerna har ändrats enligt Garlands teori om kontrollkultur. Garland (2002, s. 139) poängterar dock att detta inte betyder att politiken enbart bestäms utifrån den sociala och kulturella praktiken, inom politiken finns alltid en möjlighet att besluta på annat sätt. Däremot har dessa sociala och kulturella förändringar ett mycket stort inflytande över hur politiken formas.

Garland pekar särskilt ut upplevelsen av att det i dagens samhälle är normalt med höga nivåer av brott som den viktigaste orsaken till förändringen av kontrolltekniker (Garland, 2002, ss. 139; 148; Backman, 2011, s. 108). Enligt Backman (2011, s. 108) menar Garland att detta beror på att den kollektiva brottsmedvetenheten är en viktig faktor till den kontrollkultur som i sin tur har lett till den ökade kontrollen och övervakningen. Höga nivåer av brott har blivit en social och kulturell fakta och har lett till en ny situation för myndigheter och politiska beslutsfattare i frågan kring brottsbekämpning (Garland, 2002, ss. 147; 148). Backman (2011, s. 108) skriver att den kollektiva brottsmedvetenheten enligt Garland formades då problemet kring brottslighet blev en allt viktigare politisk fråga i den senare hälften av 1900-talet, och det började tas upp mer och mer i media och i populärkulturen. Om brottsligheten faktiskt ökar eller inte är inte det mest väsentliga när det kommer till den kollektiva brottsmedvetenheten, utan det är istället allmänhetens föreställning om att brotten har ökat som är det mest centrala (Backman, 2011, s. 109). Således är det som Garland (2002, ss. 163-164) benämner som kulturella fakta viktigare än

officiell brottsstatistik. I samhällen där brottsnivåerna upplevs som höga blir medborgarna riskmedvetna och anpassar sig till dessa risker, och således skapas ett nytt kulturellt förhållningssätt (Garland, 2002, s. 163; Backman, 2011, s. 109). Vad gäller medias rapportering av brott menar Garland (2002, s. 158) att detta nödvändigtvis inte skapar brottsmedvetenhet, men att media institutionaliserar den och således gör den allmänna brottsmedvetenheten till en del av kulturen.

Det framväxande kontrollsamhället visar på en ny brottskontrollkultur där brottsoffret tar en större plats, det görs en åtskillnad mellan "vi och dem", och kriminalpolitiken blir mer inriktad på lag och ordning där det blir av stor vikt att skydda allmänheten (Tham, 2019, s. 7). Åtskillnaden mellan "vi och dem" talar Garland (2002, s. 198) bland annat om i diskussionen mellan frihet och kontroll. Från att ha varit ett samhälle med ganska stark betoning på frihet, öppenhet och tolerans, har den framväxande kontrollkulturen blivit mer inriktad på kontroll, fångenskap och fördömelse. Det kan sägas att när lagöverträdare ses som "andra", och som att själva ha orsakat sin egna olycka, bereder det tillfällen för de dominanta klasserna att införa strikta kontroller mot dem, utan att ge upp sina egna friheter. Denna form av kontroll som bygger på exkludering och nära kontroll av andra grupper kan sägas stå emot den solidariska sociala kontrollen där alla får ge upp lite friheter för att främja kollektiv välfärd. Straffrätten har förändrats i och med kriminalpolitiken som blivit betydligt mörkare och som innehåller ett mindre tolerant budskap (Garland, 2002, s. 199).

Garlands (2002) teori om kontrollkultur är både relevant och applicerbar på detta arbete som syftar till att undersöka allmänhetens syn på statliga kontrollmetoder. Med hjälp av de teoretiska begreppen *kontrollkultur*, *förändring nerifrån och upp*, *kollektiv brottsmedvetenhet*, *"vi och dem"* samt *skydda allmänheten* kan teorin bidra med förståelse kring varför allmänhetens attityder till de hemliga tvångsmedlen ser ut som de gör. Teorin blir även behjälplig i att skapa förståelse för hur relationen mellan attityderna och statens övervakningsmetoder kan se ut.

4. Metod och material

I följande avsnitt förklaras de metoder som i arbetet har använts för att få fram det resultat som senare presenteras. Inledningsvis beskrivs det tillvägagångssätt som använts vid redogörelsen av det juridiska material som återfinns i avsnitt 5. *Översikt över rättsläget*. Vidare beskrivs metoden för insamling av studiens empiriska material samt forskningsetiska aspekter.

4.1 Juridisk metod

Med tanke på studiens fokus gjordes bedömningen att det skulle krävas en bakgrund på hur lagstiftningen inom området för hemliga preventiva tvångsmedel såg ut, samt hur det tänkta lagförslagets innehåll och innebörd såg ut. En sådan redogörelse utfördes genom tillämpning av juridisk metod med utgångspunkt i Zetterströms (2022) beskrivning. Zetterström (2022, s. 93) förklarar att juridisk metod kan användas för att förklara reglers funktioner, innebörd eller syfte, vilket blev aktuellt för denna studie då avsikten var att skapa en förståelse för hur rättsläget ser ut rörande användningen av hemliga tvångsmedel. Det första steget i juridisk metod som Zetterström (2022, s. 105) nämner är att avgränsa och identifiera problemet som ska undersökas. En sådan avgränsning gjordes i studiens syfte och frågeställningar (se avsnitt 1.2), samt i avsnittet om avgränsningar (se avsnitt 1.4) och fokus låg därmed på hemlig övervakning av elektronisk kommunikation samt hemlig dataavläsning i preventivt syfte.

Avgränsningen underlättade sedan det andra steget som Zetterström (2022, s. 106) beskriver, nämligen att undersöka rättskällornas innehåll. Utgångspunkten för arbetet är utredningen om utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52), vilket därmed var den första rättskällan som granskades. Genom studiet av förarbetet, SOU 2022:52, belystes värdet av att inhämta mer material från lagtext för att få fram det aktuella rättsläget på området. Lagarna som blev relevanta var rättegångsbalken (1942:740), lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott, lagen (2020:62) om

hemlig dataavläsning samt väsentlig lagtext gällande specifika brott. Det tillkom även remissyttranden på utredningen SOU 2022:52 (Regeringskansliet, 2022), vilket inkluderades för att få en mer nyanserad bild av och få ett större perspektiv på utredningens förslag.

Under arbetets gång lämnade även regeringen en lagrådsremiss (Lagrådsremiss, 2023) som blev av relevans att granska i och med att det är ett steg i processen för lagändringen. Lagrådsremissen (Lagrådsremiss, 2023) grundade sina beslut i tre olika utredningar, där enbart en av utredningarna, SOU 2022:52, var av relevans för denna studie. De övriga två utredningarna, SOU 2022:19 samt SOU 2018:61, studerades översiktligt men innehållet ansågs inte relevant för denna studie och blev därför inte inkluderade i översikten. I samband med att lagrådsremissen tillkom ansågs dock redogörelsen för rättsläget mättat och förståelsen fulländad för detta arbetets syfte, och andra rättskällor som rättspraxis och doktrin granskades inte. Rättsområdet ses som sammanfattat (jmf Zetterström, 2022, s. 115) och ingen specifik slutsats drogs från redogörelsen utan tillämpades tillsammans med enkätresultat och teori i analysen.

4.2 Enkät

4.2.1 Metoddiskussion

Med tanke på studiens syfte, frågeställningar och problemområde gjorde det sig passande att det var en större del av befolkningens attityder och åsikter som var ämnade att undersökas. Det fanns ingen relevans i att få mer djupgående information på området genom att genomföra intervjuer. Avsikten var att få en bredare överblick vilket kunde uppnås genom en kvantitativ insamlingsmetod (Bryman, 2018, s. 488). För att kunna nå en bred målgrupp och spara både tid och kostnader ansågs en webbaserad enkät som den bäst lämpade metoden. Distributionen av en sådan enkät, och möjligheten att kunna få snabba svar som är färdiga för analys (Denscombe, 2009, ss. 55-56), bedömdes som viktiga faktorer. Däremot finns det nackdelar med ett sådant metodval, såsom att det inte var

möjligt att hjälpa respondenterna, risk för låg svarsfrekvens, att samma person svarar flera gånger samt att endast personer med tillgång till internet hade möjlighet att svara på enkäten (Bryman, 2018, ss. 288; 303-304). Trots detta ansågs fördelarna med att metoden var tids- och kostnadseffektiv överväga nackdelarna.

Ytterligare en faktor att diskutera är huruvida teorin inkluderas i metoden och arbetet. Bryman (2018, ss. 199-201) förklarar den typiska kvantitativa forskningsdesignen som vanligen inleds med teori, för att utifrån teorin både skapa hypoteser som provas och begrepp som operationaliseras. Detta förhållningssätt har inte följts i denna studie, vilket Bryman (2018, s. 199) förklarar är vanligt att det inte alltid görs. Med tanke på att den valda teorin för studien inkom senare i arbetet, fanns det inte möjlighet till att operationalisera teorins begrepp i utformandet av metoden, i detta fall enkäten. Det fanns även en tidsbrist för arbetet vilket påskyndade processen med att distribuera enkäten, och teorin fick därför ta sin plats senare i arbetet för att förklara enkätens resultat. Istället, vilket beskrivs i avsnitt 4.2.3 *Frågor*, har enkäten utformats efter de rättsliga bestämmelserna som arbetet lagt stor vikt vid.

4.2.2 Struktur

I studien användes en webbenkät för att ta reda på allmänhetens syn på hemliga preventiva tvångsmedel och den personliga integriteten. Den tjänst som användes för att skapa enkäten var Sunet Survey. Åtkomst till enkäten fick respondenterna genom en publik länk. Enkäten behandlade frågor som gällde hur viktigt personlig integritet samt brottsförebyggande arbete var för dem, samt hur de ställde sig till preventiv användning av tvångsmedlen hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning i relation till olika typer av brott.

Enkätens utseende och uppbyggnad utformades för att göra enkäten så tilltalande och lättförståelig som möjligt. Både layouten, i fråga om täthet och typsnitt, samt hur svarsalternativen såg ut, bearbetades (Bryman, 2018, ss. 292-293). Exempelvis gjordes en

avvägning för hur stort utrymmet skulle vara mellan frågorna för att inte göra enkäten för tät, typsnitt och stil på enkäten valdes noggrant ut, samt att vertikala svarsalternativ föredrogs att använda då det gjorde enkäten tydlig (se bilaga 4). I beaktning togs även omfånget på enkäten, därav inkluderades enbart frågor som var relevanta för studien och analysen i enkäten (Denscombe, 2009, s. 216).

Frågeformuläret i sig har en uttänkt uppbyggnad där både struktur och ordningsföljd tagits i beaktning för att underlätta för respondenten (Trost, 2012, ss. 91-92). Enkäten inleds med personliga faktafrågor för att sedan utmynna i frågor gällande attityder och värderingar (Bryman, 2018, s. 320). Upplägget är tänkt att följa en röd tråd där den möjliga svårighetsgraden på frågorna ökar successivt, vilket gör att sannolikheten för att respondenten fortsätter att svara på frågorna ökar (Denscombe, 2009, s. 220).

4.2.3 Frågor

En central del i arbetet med att göra enkäter är utformningen av frågorna. En aspekt av detta är huruvida frågorna ska vara öppna eller slutna (Bryman, 2018, s. 312). För denna studie valdes enbart slutna frågor för att göra den enkel att besvara samt för att underlätta bearbetningen och jämförelsen av svaren (Bryman, 2018, ss. 316-317). Slutna frågor gör att enkäten går snabbare att svara på och det kan underlätta förståelsen för vad den givna frågan innebär. Däremot finns det nackdelar med användandet av slutna frågor, såsom svårigheten med att alla svar ska vara inkluderade och att det inte finns utrymme för respondenten att förmedla egna tankar (Bryman, 2018, ss. 317; 319). Att respondenten skulle ha möjlighet att själv skriva ett svar valdes att exkluderas då det inte tillförde någon nytta för studiens syfte i och med att det viktigaste var att få jämförbara resultat.

Vid utformandet av frågorna har studiens syfte och frågeställning legat till grund för upplägget. Dessutom har precision i frågorna varit av stor betydelse för att få tillförlitliga svar på det som efterfrågats (Bryman, 2018, ss. 321-322). Exempelvis, gällande fråga 9 och 10 (se bilaga 4) har de brott som anges noga övervägts i relation till aktuell lagstiftning på

området. För att kunna jämföra och se skillnader i resultaten har det valts ut brott som idag omfattas av lagstiftningen (misshandel, mord och terroristbrott), brott som föreslås läggas till i lagstiftningen (narkotikabrott och vapenbrott) samt brott som inte har föreslagits att införas (skattebrott och stöld) (SOU 2022:52, ss. 21-37). Dessutom har formuleringen på alla frågor diskuterats noggrant för att få fram en så precis, tydlig och lättförstådd utformning som möjligt. Detta har kunnat åstadkommas genom att bland annat lägga till definitioner och förtydliga begrepp i samband med frågorna (se bilaga 4). Därav har risken för att datainsamlingsfel ska uppstå reducerats (Bryman, 2018, s. 254). Frågorna har även formulerats på ett sätt så de inte uppfattas som ledande (Bryman, 2018, s. 325). Ett exempel på det är att det efterfrågats "I vilken utsträckning anser du..." istället för "Håller du med om att...". Genom en sådan utformning är det möjligt att undvika att respondenten leds in på ett spår, och svaren blir då mer tillförlitliga. För svarsalternativen i fråga 5 till 10 (se bilaga 4) har en femgradig Likertskala använts för att få ett mått på i vilken grad respondenten instämmer eller inte till frågan (Bryman, 2018, s. 204).

En annan aspekt i frågeutformningen som noga övervägts är inkluderandet av ett "vet ej"-svar. Å ena sidan kan ett sådant inkluderande leda till att respondenter väljer den enklaste vägen genom att välja ett svarsalternativ som inte kräver ett ställningstagande (Bryman, 2018, s. 328). Men å andra sidan kan ett exkluderande av det alternativet leda till att respondenten inte svarar sanningsenligt för att det ej finns ett alternativ som stämmer överens med dennes inställning, samt att det kan bidra till ett större bortfall. I denna studie har ett sådant alternativ valts att ha med i de flesta frågor i enkäten för att säkerställa att alla respondenter kan hitta ett svar de håller med om och på det viset öka svarsfrekvensen. Enkäten är relativt kort och då anses inte enkättrötthet i lika stor utsträckning bidra till att en respondent väljer ett sådant svar (Bryman, 2018, s. 330), utan i sådana fall är det den enskildes inställning till frågan. De fördelar och positiva konsekvenser som tillkommer med ett sådant införande anses här överväga nackdelarna med alternativet.

4.2.4 Urval och generaliserbarhet

Då syftet med enkäten var att ta reda på allmänhetens uppfattning om ämnet i fråga var det av intresse att få svar från personer i bland annat olika åldrar, från olika delar av Sverige och av olika kön. Detta för att kunna uppnå ett så representativt urval som möjligt för allmänheten. Enkäten delades på sociala medieplattformarna Facebook, Instagram och Snapchat samt genom att mejla diverse personer, till exempel studievägledare, företag och tidningar, med förhoppning om att de i sin tur kunde mejla enkäten vidare till enskilda personer eller dela den på interna eller publika hemsidor. Emellertid finns en medvetenhet om att några målgrupper kan vara överrepresenterade när ett urval sker på detta sätt och således är det viktigt att ha detta i åtanke när resultaten analyseras och generaliseras.

Vid distribueringen av enkäten gjordes ett så kallat bekvämlighetsurval då den delades på flera olika sätt för att nå så många potentiella respondenter som möjligt. Ett bekvämlighetsurval innebär att urvalet består av personer som vid tidpunkten finns tillgängliga för de som utför studien (Bryman, 2018, s. 243). Överlag kan ett bekvämlighetsurval ofta vara svårt att generalisera (Bryman, 2018, s. 244). Att använda ett sannolikhetsurval, alltså där respondenterna hade bestått av ett stickprov ur befolkningen som valts ut genom en slumpmässig urvalsprocess, hade möjligtvis kunnat ge ett mer generaliserbart resultat (Bryman, 2018, s. 224; 236). Sannolikhetsurval är dock vanligen mycket tids- och resurskrävande (Bryman, 2018, s. 244) och i och med studiens tidsram samt omfattning fanns inte möjligheten att göra ett sådant. Ett bekvämlighetsurval ansågs därmed vara bäst lämpat i detta fall eftersom det bedömdes kunna inbringa svar från tillräckligt varierade respondenter samt att det lämpade sig bäst i förhållande till den begränsade tiden och resurserna för studien.

Utöver ett bekvämlighetsurval har även ett snöbollsurval förekommit. Detta eftersom det uppmuntrades att enkäten gärna fick delas vidare, vilket är möjligt att göra via de sociala plattformar där enkäten lades ut. Snöbollsurval kan sägas vara en typ av

bekvämlighetsurval där respondenter används för att få kontakt med ytterligare respondenter (Bryman, 2018, s. 245).

Vidare vad gäller generaliserbarheten kan det argumenteras för att webbenkäter kan vara svåra att generalisera då alla inte har tillgång till internet (Bryman, 2018, s. 249). Detta är något som bör tas i åtanke och något som, tillsammans med urvalstypen, leder till att resultaten bör tolkas med viss försiktighet. Idag har dock majoriteten av befolkningen i Sverige internet (SCB, 2022) och således anses inte bortfallet av personer utan internet utgöra ett alltför stort problem.

4.2.5 Analys av data

För att analysera enkätsvaren användes statistikprogrammet SPSS. Av enkätsvaren genomfördes univariata analyser av alla frågor, vilket innebär att en variabel analyseras i taget (Bryman, 2018, s. 411). Genom dessa univariata analyser skapades cirkeldiagram för att få en tydlig överblick över hur respondenternas svar såg ut och hur de skilde sig åt. Med hjälp av cirkeldiagrammen blev svaren lättare att tolka (Bryman, 2018, ss. 411-412). Cirkeldiagrammen kunde sedan jämföras med varandra för att sedan relateras till en större kontext gällande studiens syfte och frågeställningar. Anledningen till att enbart genomföra univariata analyser hänger samman med att avsikten var att se allmänhetens svar på den specifika frågan, och inte se något samband med någon annan variabel. Jämförelser mellan frågorna analyserades istället på egen hand.

4.2.6 Validitet och reliabilitet

I en studie är dess reliabilitet och validitet viktig. Reliabilitet handlar om studiens tillförlitlighet (Bryman, 2018, s. 72). Har en studie hög reliabilitet innebär det att resultatet hade blivit detsamma om studien genomfördes igen. Ett sätt att mäta detta är att låta respondenterna svara på enkäten igen vid ett senare tillfälle (Bryman, 2018, s. 207). I denna studie var detta inte möjligt att genomföra då inga person- eller kontaktuppgifter lämnades vid besvarande av enkäten. Vidare är det heller inte säkert att svaren skulle bli likadana ifall

studien gjordes på nytt, även om respondenterna var desamma, eftersom enkäten innehöll frågor kring attityder som kan ändras över tid. Det precis nämnda benämns som stabilitet, vilket skulle kunna variera i denna studie. Utöver stabilitet finns även interbedömarreliabilitet, vilket är ytterligare en faktor inom reliabilitet (Bryman, 2018, ss. 208-209). Interbedömarreliabilitet handlar istället om att olika bedömare är överens om hur svaren ska tolkas (Bryman, 2018, s. 208). När det handlar om enkäter är interbedömarreliabilitet framförallt aktuellt när svar på öppna frågor ska kategoriseras, vilket inte förekommer i denna studie. Men de slutna svaren i enkäten har ändå krävt tolkning, och i och med att tolkningen och bearbetningen av svaren har gjorts tillsammans och i samförstånd av författarna kan interbedömarreliabiliteten således motsvaras som hög.

Validitet i sin tur handlar om resultatets relevans, träffsäkerhet och huruvida det som avses att undersökas faktiskt har undersökts (Denscombe, 2009, s. 425). Genom enkäten har frågor utformats som anses kunna mäta det som avses att mätas. Studiens syfte om att undersöka allmänhetens attityder till hemliga tvångsmedel mäts i enkätundersökningen genom att efterfråga i vilken utsträckning som allmänheten tycker att dessa ska få användas (se bilaga 4). Av den anledningen anses mätningens validitet hög (Bryman, 2018, s. 73). Validitet avser även hur resultatet kan generaliseras till andra kontexter än den specifika för studien (Bryman, 2018, s. 74). I och med att syftet med studien var att kunna representera allmänheten hade ett stort och representativt urval kunnat bidra till en hög extern validitet (Bryman, 2018, s. 74). Huruvida specifikt denna studie kunnat göra det kan diskuteras utifrån generaliserbarheten, men studiens utformning och upplägg har haft stora möjligheter till att kunna göra det.

4.3 Forskningsetiska överväganden

Vid genomförandet av studier bör etiska aspekter beaktas (Vetenskapsrådet, 2017, s. 15). Bland annat bör de som deltar i studien få ta del av information om den och innebörden av deras deltagande. Detta har tillgodosetts genom det informationsbrev som enkäten inleds

med (se bilaga 4). Där redogörs studiens syfte, att deltagandet är frivilligt, att den som medverkar är anonym och att denne har rätt att avsluta sitt deltagande när som helst genom att avbryta enkäten (Vetenskapsrådet, 2002, s. 7). Det bifogades även kontaktuppgifter dit det gick att höra av sig för att få vidare information kring enkäten eller studien i övrigt. Vidare för att upprätthålla god forskningsetik ska deltagarna ha samtyckt till sin medverkan i en studie (Vetenskapsrådet, 2017, s. 15). Detta gjordes genom att respondenternas samtycke efterfrågades innan de kunde börja svara på enkäten (Vetenskapsrådet, 2002, s. 9). Om respondenten svarade att den inte samtyckte kunde inte enkäten besvaras.

Vidare har kravet på skydd av de medverkandes identitet uppfyllts genom anonymitet (Vetenskapsrådet, 2017, s. 28). För att besvara enkäten behövde respondenten inte uppge sitt namn eller några andra personuppgifter då enskilda personers identitet inte var av relevans för studien. Respondenterna erhöll inte heller någon specifik kod eller länk för att besvara enkäten som kunde knytas till dem och således var alla deltagare anonyma (Vetenskapsrådet, 2017, s. 41). De svar som samlats in kommer även endast användas för denna studies ändamål och således uppfylls det så kallade nyttjandekravet som innebär att uppgifter om enskilda personer som samlats in endast får nyttjas i forskningssyfte (Vetenskapsrådet, 2002, s. 14).

En stor del av studien bygger på enkätresultatet som analyserats och tolkats. I och med detta är det av stor vikt att det tydligt framkommer hur svaren har tolkats och vad denna tolkning grundar sig i (Vetenskapsrådet, 2017, s. 55). Detta har gjorts genom att presentera vilka frågor som förekom i enkäten, vilka svar som framkom samt genom att förklara hur resultaten tolkas genom teori och tidigare forskning. Vidare har även resultatet samt tänkbara felkällor och andra faktorer som kan ha påverkat resultatet diskuterats, detta för att säkerställa kvalitet och tillförlitlighet i studien (Vetenskapsrådet, 2017, ss. 25; 28; 55).

5. Översikt över rättsläget

Avsnittet inleds med en förklaring av tvångsmedlen hemlig övervakning av elektronisk kommunikation samt hemlig dataavläsning. Detta följs av en beskrivning av dagens rättsläge på området för hemliga tvångsmedel och därefter presenteras den utredning, SOU 2022:52, som behandlar förslaget kring ett utökat tillämpningsområde. Vidare redogörs det för remissvar som inkommit på utredningen och slutligen presenteras lagrådsremissen.

5.1 Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning

De hemliga tvångsmedel som står i fokus i detta arbete är hemlig övervakning av elektronisk kommunikation samt hemlig dataavläsning. Nedan följer en beskrivning av vad som avses med respektive tvångsmedel.

I 27 kap. 19 § 1 st. rättegångsbalken (1942:740) beskrivs innebörden av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Att använda en sådan åtgärd innebär att det i hemlighet kan inhämtas uppgifter om meddelanden som överförs eller har överförts via ett telefonnummer eller en adress. Även uppgifter om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som funnits inom ett specifikt område eller i vilket specifikt område som en särskild elektronisk kommunikationsutrustning funnits eller finns i kan inhämtas. Utöver detta får även meddelanden, i enlighet med 27 kap. 19 § 2 st. rättegångsbalken, stoppas från att nå fram till avsedd mottagare. Tvångsmedlet innebär inte en rätt till att inhämta innehållet i meddelanden utan endast se till exempel mellan vilka telefonnummer som de skickats samt vid vilka tidpunkter (SOU 2022:52, s. 82).

Vad som avses med hemlig dataavläsning finns reglerat i 2 § lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. Med hemlig dataavläsning ges tillstånd till att läsa av eller ta fram kommunikationsavlyssningsuppgifter, kommunikationsövervakningsuppgifter, platsuppgifter, kameraövervakningsuppgifter, rumsavlyssningsuppgifter samt andra

uppgifter som kan tas fram genom eller i ett avläsningsbart informationssystem. Det innebär alltså att det i hemlighet ges tillgång till teknisk kommunikationsutrustning och innehållet som finns lagrad i den (SOU 2022:52, s. 85). Förutom teknisk utrustning kan även inhämtning från molntjänster, till exempel användarkonton på internet, omfattas (SOU 2022:52, s. 86).

5.2 Gällande rättsläge

Enligt rättegångsbalken får användning av tvångsmedel ske i de fall där en konkret brottsmisstanke utgör grund för en förundersökning (SOU 2022:52, s. 88). I regel gäller att tvångsmedel endast får användas när någon är skäligen misstänkt för ett brott (SOU 2022:52, s. 92). Däremot kan hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning idag även användas för att utreda vem som kan vara skäligen misstänkt för ett brott (SOU 2022:52, s. 93).

Preventiva tvångsmedel innebär dock att en användning av dessa sker i underrättelseverksamhet vid brottsbekämpning, främst för att förebygga, förhindra samt upptäcka brott (SOU 2022:52, s. 88). Idag är de brott som omfattas av preventivlagen sådana som allt oftast tillhör Säkerhetspolisens ansvarsområde, som terrorist- och spioneribrott (SOU 2022:52, s. 90).

Regler kring hur metoden hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas i preventivt syfte finns idag reglerat i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott (hädanefter preventivlagen). Tillstånd att få använda denna åtgärd beviljas i enlighet med 1 § preventivlagen, om det med hänsyn till situationen, föreligger en påtaglig risk att en individ kommer bedriva brottslig verksamhet inom ramen för särskilda brott, till exempel mordbrand, spioneri, terroristbrott, mord och grov misshandel. Detta tillstånd får även, enligt 1 § 2 st. preventivlagen, meddelas i samma utsträckning som precis beskrivits om det gör sig gällande inom en organisation eller grupp där en person medvetet

kommer främja sådan verksamhet. För att få tillstånd till att använda tvångsmedlet behövs det, i enlighet med 5 § preventivlagen, att åtgärden är av särskild betydelse för att förhindra brottsligheten och att de anledningar till att använda tvångsmedlet överväger det intrång som åtgärden kan innebära. I 8 § 4 st. preventivlagen beskrivs även att det vid beslut om att använda tvångsmedlet ska tas hänsyn till, när skäl finns, att den personliga integriteten inte inskränks i onödan.

Bestämmelser kring hur hemlig dataavläsning får användas i preventivt syfte finns reglerat i 7 § lagen om hemlig dataavläsning. Ett tillstånd för att få använda denna åtgärd följer samma bestämmelser som för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, alltså i enlighet med 1 § preventivlagen. Enligt 7 § 2 st. lagen om hemlig dataavläsning får endast ett tillstånd om hemlig dataavläsning i preventivt syfte godkännas om åtgärden är av synnerlig betydelse för att förhindra brottsligheten i fråga.

Utöver detta får även Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket, i enlighet med lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet, inhämta uppgifter i syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka viss brottslighet om det anses vara av särskild vikt. Detta gäller inhämtning av uppgifter som gäller meddelanden som överförts i ett elektronisk kommunikationsnät samt geografiska uppgifter om var elektronisk utrustning finns eller har funnits.

5.3 Utredningen om preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52)

Den 2 november 2021 hölls ett regeringsammanträde där ett beslut fattades gällande att ge en särskild utredare i uppdrag att se över möjligheterna med användningen av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte, således utanför en förundersökning (SOU 2022:52, s. 349). Beslutet grundar sig i den brottsutveckling vad gäller skjutvapenvåld, sprängningar samt narkotikahantering som skett och som i ökad utsträckning anses utgöra ett hot mot

samhället (SOU 2022:52, ss. 15; 349). I enlighet med vad som beskrivs i utredningen har antalet skjutningar och sprängningar i Sverige ökat markant de senaste åren, och så har även dödsfall till följd av skjutningar gjort (SOU 2022:52, s. 349). Arbetet mot de kriminella nätverken måste enligt utredningen därför öka, och en aspekt i detta är att få tillgång till information i ett tidigt stadium. Frågan kring en utökad användning av hemliga tvångsmedel anses därför aktuell att diskutera och utreda.

Samtidigt som det skett en brottsutveckling har även samhället digitaliserats (SOU 2022:52, ss. 126-127; 140). Det har medfört att den allvarliga och organiserade brottsligheten alltmer sätter digitala avtryck då den ofta kräver planering som innefattar kommunikation (SOU 2022:52, s. 140). I och med den stora utvecklingen av internet och kommunikationstjänster som skett under de senaste 20 åren har även regler som behandlar informationssäkerhet på internet aktualiserats. Dessa regler innebär skydd mot insyn i handlingar och uppgifter som finns på internet. Detta har medfört en möjlighet för kriminella att kommunicera utan att myndigheter kan ha någon insyn i detta. Därför anses det vara av relevans att se över metoder som kan användas för att hitta dessa spår och kunna använda dem (SOU 2022:52, s. 140).

I utredningen anses användningen av hemliga tvångsmedel vara ett användbart verktyg för att anskaffa väsentlig information och kunna förhindra brott som begås av kriminella nätverk (SOU 2022:52, s. 15). I och med detta anses ett utökat användningsområde för hemliga tvångsmedel nödvändigt (SOU 2022:52, ss. 15-16).

5.3.1 Lagförslag

I utredningen (SOU 2022:52, s. 17) föreslås att ett utökat användningsområde för hemliga tvångsmedel i preventivt syfte endast ska avse kriminalitet inom en grupp eller organisation. De nya brott som föreslås adderas till den befintliga lagstiftningen är: grovt eller synnerligen grovt narkotikabrott; grovt eller synnerligen grovt vapenbrott; grov eller synnerligen grov narkotikasmuggling; grov eller synnerligen grov vapensmuggling; grov

eller synnerligen grov smuggling av explosiv vara; samt grovt eller synnerligen grovt brott i enlighet med 29 a § i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (SOU 2022:52, ss. 26-27). Dessa brott föreslås läggas till i både preventivlagen samt i lagen om hemlig dataavläsning (SOU 2022:52, ss. 26-27; 35). Alla dessa brott har minst två års fängelse i straffskalan i enlighet med 3 § narkotikastrafflagen (1968:64), 9 kap. 1 a § vapenlagen (1996:67), 6-6 b §§ lagen (2000:1225) om straff för smuggling samt 29 a § i lagen om brandfarliga och explosiva varor. De skäl som finns för att inkludera dessa brott är att de vanligen förekommer inom kriminella nätverk (SOU 2022:52, ss. 215; 217). Utöver dessa ska även grov allmänfarlig ödeläggelse läggas till, men detta brott adderas till de brott som inte behöver ske inom en grupp eller organisation för att de hemliga tvångsmedlen ska få användas (SOU 2022:52, s. 24).

Det utökade tillämpningsområdet som föreslås ska avgränsas till att gälla personer inom en organisation eller grupp (SOU 2022:52, s. 208). Behovet för att använda preventiva tvångsmedel på ensamma gärningspersoner är inte lika stort och integritetsintrånget anses där väga tyngre (SOU 2022:52, s. 210). Med organisation eller grupp som avses i förslaget menas det inte att det behöver vara en tätt sammansluten organisation (SOU 2022:52, ss. 211-212). Däremot krävs det att det finns ett samband mellan organisationen eller gruppen och den brottsliga verksamheten. Även om syftet med lagförslaget är att arbeta mot kriminella nätverk behöver det inte röra sig om ett kriminellt nätverk eller innehavandet av en viss grupp tillhörighet (SOU 2022:52, ss. 15; 211-212). Det är tillräckligt att det rör sig om åtminstone två personer som är beredda att tillsammans, eller för den andras räkning, agera för den brottsliga verksamheten.

Förslaget är tänkt att införas den 1 januari 2024 och sträcka sig till 31 december 2028 (SOU 2022:52, s. 301).

5.3.2 Integritetsaspekten

Ett införande av det givna förslaget leder till ökad risk för integritetsintrång (SOU 2022:52, s. 161). Det kan exempelvis i ett senare skede visa sig att det inte längre finns några misstankar samt att utomstående personer kan bli utsatta för detta intrång (SOU 2022:52, ss. 176-177). Det kan även visa sig att inhämtade uppgifter inte har någon betydelse för utredningen, men att det ändå gjorts ett integritetsintrång (SOU 2022:52, s. 176).

I utredningen (SOU 2022:52) har mycket fokus lagts på intresseavvägningen mellan en effektiv brottsbekämpning jämfört med vikten av den enskilda individens fri- och rättigheter, exempelvis vad gäller den personliga integriteten (SOU 2022:52, s. 15). I utredningen framförs det att den enskildes personliga integritet i och med ett införande av lagförslagen skulle stärkas på så vis att det skulle stärka den enskildes skydd mot särskilt allvarliga brott (SOU 2022:52, s. 17). Det framkommer dock vidare att det finns integritetsrisker med en utökad användning av hemliga tvångsmedel och att det därmed är viktigt att säkerställa omfattande rättssäkerhetsgarantier (SOU 2022:52, s. 17). Tillstånd att använda tvångsmedel inom det utökade tillämpningsområdet ska, likt dagens reglering, ansökas av åklagare och prövas i domstol där även offentliga ombud ska medverka (SOU 2022:52, s. 17). Dessutom ska den som utsatts för ett tvångsmedel i regel få veta detta i efterhand (SOU 2022:52, s. 18).

I utredningen framkommer det att en användning av tvångsmedel mot en individ är ett intrång i dennes personliga integritet och det är därför av stor vikt att hänsyn tas till det skydd som finns för individens fri- och rättigheter (SOU 2022:52, s. 43). Dessa återfinns bland annat i regeringsformen (1974:152) där det i 2 kap. 6 § 1 st. stipuleras att var och en gentemot det allmänna bland annat är skyddad mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande. Vidare stadgas i 2 kap. 6 § 2 st. regeringsformen att individen gentemot det allmänna tillskrivs ett skydd mot betydande intrång i den personliga integriteten om detta görs utan samtycke och handlar bland annat om övervakning av individens personliga förhållanden. I 1 kap. 2 § 4 st. regeringsformen

finns även en målsättningsbestämmelse som innebär att det allmänna ska värna om individens privat- och familjeliv.

Vidare diskuteras i utredningen att hänsyn även måste tas till Europakonventionen som inkorporerats i svensk lag (SOU 2022:52, s. 45). Där framkommer bland annat i artikel 8.1 att var och en har rätt till respekt för sitt privatliv, sitt hem och sin korrespondens, där det sistnämnda syftar till överföring av meddelanden genom till exempel telefoner och datorer (SOU 2022:52, s. 45). I utredningen nämns att exempelvis telefonavlyssning går emot denna bestämmelse (SOU 2022:52, ss. 45-46). Liknande bestämmelser finns enligt utredningen (SOU 2022:52, s. 57) i artikel 12 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Vidare står det i utredningen (SOU 2022:52, s. 46) att enligt bestämmelser i artikel 8 i Europakonventionen ska staten även arbeta för att skydda den enskildes privatliv samt säkerhet, och således ska den arbeta brottsförebyggande samt se till att brott utreds. Ett otillräckligt skydd från statens sida mot brottslighet kan således vara ett brott mot artikel 8. De nämnda bestämmelser som finns i regeringsformen, Europakonventionen och FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna får i särskilda fall inskränkas, om det görs med stöd i lag och om syftet med det är acceptabelt och nödvändigt i en demokrati, till exempel för att förebygga brott (SOU 2022:52, ss. 44; 47; 57).

Användning av hemliga tvångsmedel är en inskränkning mot skyddet av individens grundläggande fri- och rättigheter, men dagens reglering bygger på en uppfattning om att användningen av dessa tvångsmedel för att förhindra eller utreda brott är av större behov (SOU 2022:52, s. 78). I utredningen konstateras det att det är proportionerligt att utöka möjligheter till användning av hemliga preventiva tvångsmedel, då förhindrandet av skjutningar och allvarliga brott anses väga tyngre än att någon blir föremål för integritetsintrång (SOU 2022:52, ss. 179-180).

5.4 Remissvar på SOU 2022:52

Förslaget som presenterats ovan skickades av regeringen till flertalet instanser, bland annat myndigheter och organisationer, som ansågs berörda av det (Regeringskansliet, 2022).

Syftet med det är att regeringen ska kunna få synpunkter på förslaget och se i vilken utsträckning förslaget stöts. Remissvar är dock inga rättsdokument, utan kan snarare ses som en spegling av sociala normer. De har trots det valts att inkluderas i rättslägesöversikten då de är direkta svar på SOU 2022:52.

Bland de remissinstanser som svarat på betänkandet *Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel* (SOU 2022:52) råder det skilda åsikter kring lagförslagen. Några remissinstanser tillstyrker det förslag vad gäller ett utökat tillämpningsområde för preventiv användning av hemliga tvångsmedel, däribland Tullverket (2023, s. 1), Åklagarmyndigheten (2023, s. 1) och Polismyndigheten (2023, s. 1). Vidare har flera remissinstanser, bland annat Diskrimineringsombudsmannen (2023, s. 1), Integritetsskyddsmyndigheten (2023, s. 2) och Säkerhetspolisen (2023, s. 1) framfört att de inte har några gensagor mot förslagen.

Flertalet av remissinstanserna är dock mer kritiska till förslagen och avstyrker dem helt eller till viss del. Dessa är bland annat Centrum för rättvisa (2023, s. 2), dataskydd.net (u.å., s. 1), Institutet för mänskliga rättigheter (2023, s. 1), Svea hovrätt (2023, s. 1), Sveriges advokatsamfund (2023, s. 1) och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (2023, s. 1). De invändningar som remissinstanserna har mot förslaget är bland annat att de inte anser att det gjorts en tillräcklig utredning kring behovet av utvidgningarna samt att det inte går att veta vilka positiva effekter åtgärderna skulle leda till (se exempelvis: Riksdagens Ombudsmän, 2023, s. 3; Stockholms tingsrätt, 2023, s. 1; Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, 2023, s. 3).

Somliga remissinstanser menar också att tillämpningsområdet borde vara mer begränsat än vad som föreslås och några menar att somliga av de föreslagna brotten borde plockas bort (se exempelvis: Justitiekanslern, 2023, ss. 2-3; Riksdagens Ombudsmän, 2023, s. 4). Exempelvis anser bland annat Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (2023, ss. 5-6) samt Brottsförebyggande rådet (BRÅ) (2022, s. 4) att tilläggen som rör narkotikabrott bör tas bort. BRÅ (2022, s. 4) menar att det inte finns ett lika stort behov av tidiga ingripanden vid narkotikabrott, framför allt inte då preventiva tvångsmedel endast bör användas om det synnerligen finns skäl för det. Hovrätten för Västra Sverige (2023, s. 2) är inne på ett liknande spår och menar att brottskatalogen endast borde innehålla brott som handlar om livshotande samt dödligt våld. Ännu snävare brottskatalog föreslås av Sveriges advokatsamfund (2023, s. 1) som avråder från preventiv användning av hemliga tvångsmedel för alla de föreslagna brotten förutom mord.

En annan invändning handlar om att utredningens analys gällande integritetsintrång av tredje man är ofullständig, vilket bland annat belyses av Civil Right Defenders (2023, s. 3) och juridiska fakulteten vid Stockholms universitet (2023, s. 2). Riksdagens Ombudsmän (2023, s. 3) som tillika är kritisk på denna punkt menar att förslaget innebär att även personer som åtgärden inte specifikt riktas mot i stor utsträckning kan komma att bli utsatta för tvångsmedlet. Bland annat Svea hovrätt (2023, s. 3) och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (2023, s. 2) menar även att den positiva effekt som förväntas av det utvidgade tillämpningsområdet inte är tillräcklig för att berättiga de risker för intrång i den personliga integriteten som dessa åtgärder medför.

5.5 Lagrådsremiss

Den 5 april 2023 lämnade regeringen en lagrådsremiss angående utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel (Lagrådsremiss, 2023, s. 1). I lagrådsremissen behandlas förslag från betänkandena SOU 2018:61, SOU 2022:19 samt SOU 2022:52 (Lagrådsremiss, 2023, s. 58). Fortsättningsvis kommer endast delar ur

lagrådsremissen som behandlar preventiva hemliga tvångsmedel att redovisas vilka utretts i betänkandet SOU 2022:52.

Vad gäller den föreslagna ändringen i preventivlagen är förslaget i lagrådsremissen till innehållet mycket likt förslaget som presenteras i SOU 2022:52, där de skillnader som finns framför allt gäller hur lagarna ska skrivas och hur paragrafindelningen ser ut (Lagrådsremiss, 2013, ss. 35-36). Förslagen kring de brott som ska adderas är identiska (se avsnitt 5.3.1 *Lagförslag*). Även i förslaget till ändring i lagen om hemlig dataavläsning är de nya brott som lagts till vad gäller användning av hemlig dataavläsning i preventivt syfte desamma som i SOU 2022:52 (se avsnitt 5.3.1 *Lagförslag*) (Lagrådsremiss, 2023, s. 54). Således gäller den föreslagna adderade brottskatalogen i lagrådsremissen, likt i utredningen, inom ramen för en organisation eller grupp (Lagrådsremiss, 2023, ss. 35-36; 54).

Det föreslås att dessa lagändringar ska börja gälla den 1 oktober 2023 och gälla till den 30 september 2028 (Lagrådsremiss, 2023, ss. 1; 47). Dessa datum är tidigare än de som är föreslagna i utredningen (SOU 2022:52, s. 301). Efter dessa fem år är tanken att de nya tilläggen med brott som riskerar att ske inom en grupp eller organisation och främjas av någon inom denna grupp kommer upphöra att gälla (Lagrådsremiss, 2023, s. 43).

6. Resultat från enkätundersökning

Nedan presenteras resultaten från enkätundersökningen. Totalt inkom 305 svar mellan perioden 31 mars 2023 och 26 april 2023. För att se samtliga resultat presenterade i diagram, se bilaga 5.

De fyra inledande frågorna i enkäten behandlade personliga faktafrågor. En majoritet av respondenterna var kvinnor (72,5 procent) och en mindre del var män (27,2 procent). 0,3

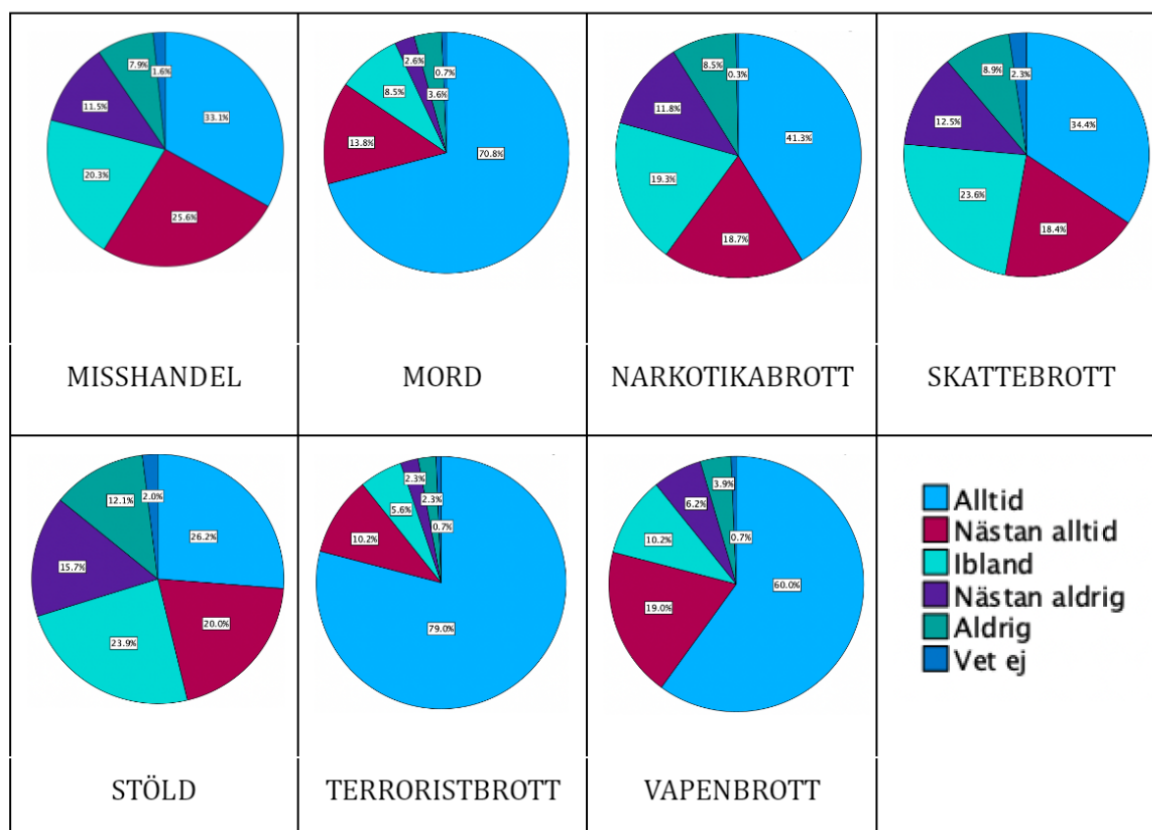
procent angav icke-binär som könstillhörighet. De flesta respondenter befann sig i åldersspannet 18-29 (70,2 procent). De mellan 30-39 år motsvarade 8,2 procent, de mellan 40-49 år motsvarade 7,5 procent och de mellan 50-59 år motsvarade 8,9 procent. Respondenterna från 60 år och uppåt representerade 5,3 procent av det totala antalet. Gällande högst avslutad utbildning var fördelningen mellan gymnasieexamen eller motsvarande (30,2 procent), examen vid universitet eller högskola (30,5 procent) och studier vid universitet eller högskola (29,2 procent) relativt jämn. De respondenter som hade en eftergymnasial utbildning som inte inkluderade universitet eller högskola representerade 8,2 procent, och de med grundskola eller motsvarande som högst avslutad utbildning bestod av 1,3 procent. De flesta respondenter var för tillfället studerande (56,1 procent) och en mindre del arbetade som anställda (33,1 procent). 3,9 procent var egenföretagare och 3 procent var pensionärer. 1,3 procent var tjänst- eller föräldralediga och 1 procent var arbetsökande.

Frågorna 5 till 8 handlade om personlig integritet samt brottsförebyggande arbete. Enkätsvaren visade att majoriteten (51,5 procent) av respondenterna instämmer helt vad gäller att personlig integritet är viktigt för dem. De som instämde huvudsakligen var 36,7 procent och de som instämde delvis 11,1 procent. Andelen respondenter som huvudsakligen inte instämde eller inte instämde alls var 0,3 procent i vardera kategori. Vidare vad gäller påståendet att brottsförebyggande arbete är viktigt för respondenten menade 77 procent att de instämmer helt och 18,7 procent att de instämmer huvudsakligen. Det var endast en liten del av respondenterna (3,6 procent) som uppgav att de instämde delvis om att brottsförebyggande arbete är viktigt för dem. Ännu färre (0,7 procent) var de som huvudsakligen inte instämde och ingen av respondenterna valde alternativet "instämmer inte alls".

Vidare frågades det om respondenternas inställning till huruvida brottsförebyggande arbete bör få inskränka den personliga integriteten när straffet för ett brott är max respektive minst två års fängelse. När straffet är max två års fängelse uppgav knappt en

tredjedel (31,8 procent) av respondenterna att de instämmer delvis. Andelen som instämde huvudsakligen var 17 procent och de som instämde helt var 14,8 procent. Vidare svarade 20 procent att de huvudsakligen inte instämmer och 10,8 procent att de inte instämmer alls. Det var även 5,6 procent av respondenterna som svarade "vet ej". När straffet för ett brott istället var minst två års fängelse svarade 30,8 procent av respondenterna att de instämmer helt om att brottsförebyggande arbete bör få inskränka den personliga integriteten. Nästan lika stor andel (30,5 procent) instämde huvudsakligen. 23,9 procent svarade att de instämmer delvis, 6,6 procent att de huvudsakligen inte instämmer och 3,9 procent att de inte instämmer alls. Av respondenterna valde 4,3 procent alternativet "vet ej".

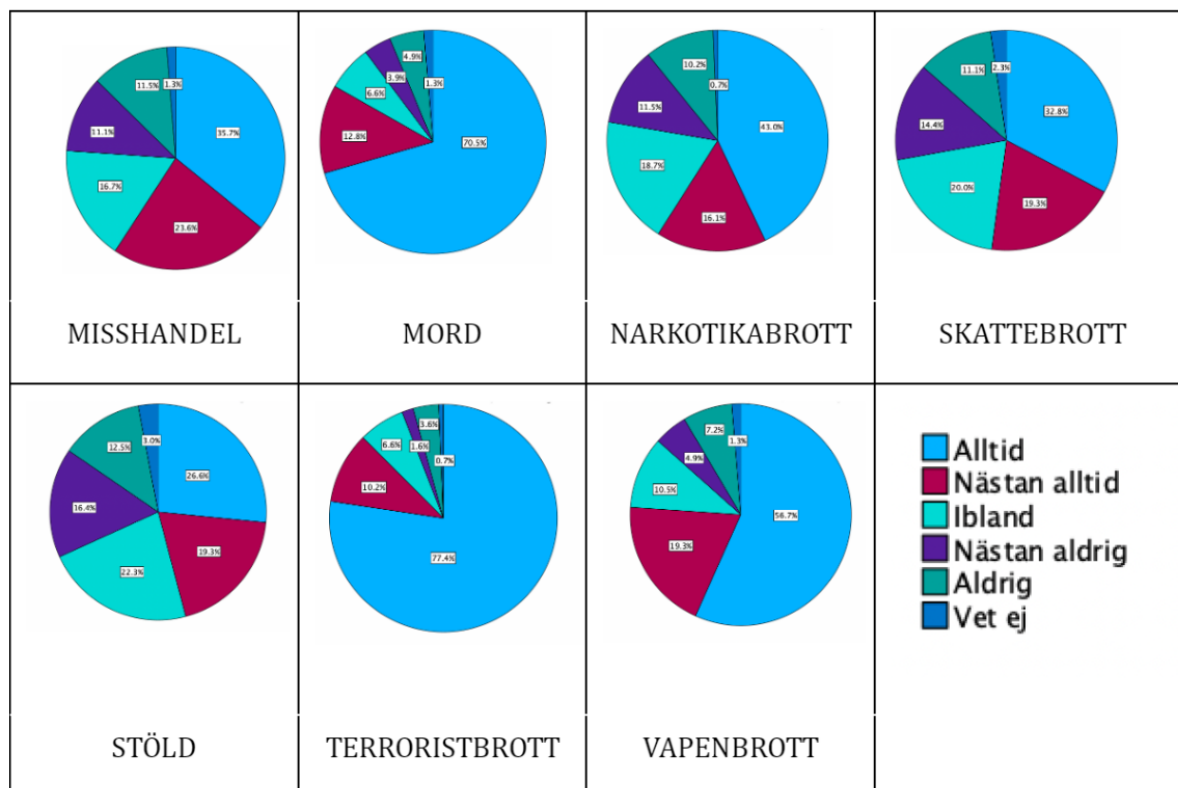
Fråga 9 och 10 i enkäten behandlade respondenternas inställning till hemlig övervakning respektive hemlig dataavläsning i förhållande till sju olika brottstyper.

Figuren visar resultat för enkätfråga 9 "I vilken utsträckning anser du att hemlig övervakning av en smartphone bör få användas i förebyggande syfte mot följande brott som utövas av en grupp eller organisation?"

Som figuren ovan visar svarade majoriteten (70,8; 79 respektive 60 procent) att tvångsmedlet alltid bör få användas när det gäller mord, terroristbrott samt vapenbrott. De som svarade att det nästan alltid bör få användas var vid mord 13,8 procent av respondenterna, vid terroristbrott 10,2 procent och vid vapenbrott 19 procent. Andelen respondenter som svarade något av de övriga svarsalternativen stod tillsammans för mindre än en fjärdedel av de totala svaren vid mord, terroristbrott respektive vapenbrott.

De fyra övriga brotten hade mer spridda svar. Gällande misshandel svarade flest (33,1 procent) "alltid", följt av "nästan alltid" (25,6 procent) och "ibland" (20,3 procent). Nästan var femte person ansåg att när det handlar om misshandel bör det nästan aldrig (11,5 procent) eller aldrig (7,9 procent) få användas. När det handlade om narkotikabrott svarade 41,3 procent att det alltid bör få användas. 19,3 procent svarade att det bör få användas ibland och nästan lika många (18,7 procent) att det nästan alltid får användas. Vidare vad gäller narkotikabrott svarade 11,8 procent "nästan aldrig" och 8,5 procent "aldrig". När det kommer till skattebrott ansåg 34,4 procent att tvångsmedlet alltid bör få användas, 18,4 procent nästan alltid och 23,6 procent ibland. 8,9 procent ansåg att det aldrig bör få användas vid skattebrott och 12,5 procent nästan aldrig. Beträffande stöld svarade 26,2 procent av respondenterna "alltid", 20 procent "nästan alltid" och 23,9 procent "ibland". Mer än var fjärde person ansåg att det vid stöld antingen aldrig (12,1 procent) eller nästan aldrig (15,7 procent) bör få användas.

Figuren visar resultat för enkätfråga 10 "I vilken utsträckning anser du att hemlig dataavläsning av en smartphone bör få användas i förebyggande syfte mot följande brott som utövas av en grupp eller organisation?"

Figuren ovan visar att beträffande brotten mord, terroristbrott och vapenbrott var en majoritet av respondenterna överens om att hemlig dataavläsning alltid skulle få användas (70,5; 77,4 samt 56,7 procent). De som ansåg att metoden nästan alltid skulle få användas var 12,8 procent för mord, 10,2 procent för terroristbrott samt 19,3 procent för vapenbrott.

Respondenterna var däremot inte lika starkt övertygade kring användningen av metoden på brotten misshandel och narkotikabrott. Gällande misshandelsbrott svarade 35,7 procent av respondenterna att de alltid tyckte att hemlig dataavläsning skulle få användas och 23,6 procent att det nästan alltid skulle få användas. De som svarade "ibland" var 16,7 procent, "nästan aldrig" 11,1 procent och "aldrig" 11,5 procent. Beträffande narkotikabrott var 43

procent överens om att hemlig dataavläsning alltid skulle få användas, 16,1 procent att det nästan alltid fick användas och 18,7 procent svarade att det ibland skulle få användas.

Gällande skattebrott och stöld var svaren ännu lite mer varierande. Angående skattebrott svarade 32,8 procent att metoden alltid skulle få användas, 19,3 procent att det nästan alltid skulle få användas och 20 procent att det ibland skulle få användas. De som svarade nästan aldrig motsvarade 14,4 procent, och de som ansåg att det aldrig skulle få användas var 11,1 procent. Till sist gällande stöld svarade 26,6 procent av respondenterna att det alltid skulle få användas och 19,3 procent att det nästan alltid skulle få användas. 22,3 procent var tveksamma till metoden och svarade att det ibland skulle få användas. De som tyckte att det nästan aldrig respektive aldrig skulle få användas motsvarande 16,4 respektive 12,5 procent.

7. Analys

I detta avsnitt analyseras resultatet från enkätundersökningen tillsammans med rättsläget, teori och tidigare forskning utifrån arbetets frågeställningar. Studiens målsättning och förhoppning var att kunna undersöka allmänhetens attityder, men huruvida studien nu kan sägas representera allmänheten eller inte kan diskuteras. Av 305 svar var en stor majoritet kvinnor, och de flesta i åldern 18-29, vilket inte kan sägas representera allmänheten. Trots att de olika köns- och åldersgrupperna skiljer sig mycket åt i storlek, har alla svar valts att inkluderas. Detta har sin grund i att arbetet inte gör en åtskillnad eller jämförelse mellan olika kön eller åldrar, och därför anses kvantiteten med fler svar av större betydelse än att avgränsa arbetet till en specifik grupp av människor. En utförligare diskussion kring generaliserbarheten och allmänheten, samt dess relevans för studien, presenteras i avsnitt *8. Diskussion och eventuell framtida forskning.*

7.1 Allmänhetens attityder i jämförelse med rättsläget

En aspekt inom området för användningen av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte är avvägningen mellan rätten till personlig integritet och brottsförebyggande arbete (SOU 2022:52, s. 15). Denna avvägning har i utredningen för lagförslaget lagts stort fokus på. Både i regeringsformen, Europakonventionen och i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna finns det förklarat att den personliga integriteten får inskränkas om det finns ett syfte med det som uppfyller demokratins krav, till exempel för att förebygga brott (SOU 2022:52, ss. 44; 45; 47; 57). Det som utredningen kommer fram till är att behovet av brottsförebyggande arbete är större än skyddet av individens fri- och rättigheter (SOU 2022:52, s. 78). Uppfattningen om att brottsförebyggande arbete är viktigt stämmer till stor del överens med respondenternas attityd till frågan. Majoriteten av respondenterna anser att både brottsförebyggande arbete och den personliga integriteten är viktig, men det gick att se en tendens i att brottsförebyggande arbete var aningen viktigare. Gällande respondenternas inställning till när brottsförebyggande arbete bör få inskränka den personliga integriteten, är mer än 60 procent helt eller huvudsakligen positivt inställda till det när straffet är minst två års fängelse, jämfört med vid max två års fängelse där lite mer än 30 procent instämmer helt eller huvudsakligen. I och med att hemliga preventiva tvångsmedel är en form av brottsförebyggande arbete kan attityderna från enkätundersökningen anses stämma relativt bra överens med lagförslaget. Detta eftersom de brott som vill inkluderas inom användningsområdet för hemliga preventiva tvångsmedel ger ett straff på minst två års fängelse (SOU 2022:52, ss. 26-27; 35; 3 § narkotikastrafflag; 9 kap. 1 a § vapenlag; 6-6 b §§ lag om straff för smuggling; 29 a § lag om brandfarliga och explosiva varor). De stämmer följaktligen inte lika bra överens med de remissvar som ställde sig tveksamma till förslaget (se exempelvis: Justitiekanslern, 2023, ss. 2-3; Riksdagens Ombudsmän, 2023, s. 4).

Allt detta skapar en uppfattning om att respondenterna anser att brottsförebyggande arbete är viktigt, och att majoriteten anser att sådant arbete får inskränka den personliga

integriteten vid grövre brott där straffet är minst två års fängelse. Att respondenterna inte är lika övertygade om att den personliga integriteten får inskränkas vid förebyggandet av brott när straffet är max två år förhåller sig även det till lagförslaget om de brott som vill inkluderas (SOU 2022:52, ss. 26-27; 35; 3 § narkotikastrafflag; 9 kap. 1 a § vapenlag; 6-6 b §§ lag om straff för smuggling; 29 a § lag om brandfarliga och explosiva varor). Således kan det, enligt teorin om kontrollkultur, förstås som att behovet av att skydda allmänheten (Tham, 2019, s. 7) inte är lika stort i detta fall, men att behovet anses större vid grövre brott.

Som går att utläsa i avsnitt 6. *Resultat från enkätundersökning* var ingen anmärkningsvärd skillnad framträdande vad gäller jämförelsen mellan attityderna till hemlig övervakning respektive hemlig dataavläsning av en smartphone i brottsförebyggande syfte vid olika typer av brott. Således kan det antas, i denna undersökning, att vilken typ av information ett tvångsmedel kan samla in inte har särskilt stor betydelse för respondenternas åsikter om hur de får användas.

Överlag anses respondenterna vara positivt inställda till att staten ska få använda de olika tvångsmedlen på olika brott, men några skillnader går att utläsa. Resultatet visade att mord, terroristbrott och vapenbrott är de brott som respondenterna är mest övertygade om att tvångsmedlen bör få användas mot. Mindre övertygade, och mest tveksamma, är de till att använda metoderna på stöld. Gällande misshandel, narkotikabrott och skattebrott är respondenternas attityder inte lika överens. Både mord, terroristbrott och vapenbrott är brott som idag antingen omfattas av lagstiftningen gällande hemliga tvångsmedel i preventivt syfte, eller är föreslaget att läggas till (SOU 2022:52, ss. 22-23; 26-27). Att stöld är ett av de brott som respondenterna är mer tveksamma till förhåller sig även det till vad utredningen (SOU 2022:52, ss. 22-23; 26-27) framfört i och med att stöld inte är ett brott som i nuläget är aktuellt att införas.

Tveksamhet kring att använda metoden på narkotikabrott har bland annat Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (2023, ss. 5-6) samt BRÅ (2022, s. 4) framfört i sitt remissyttrande, vilket till viss del även kan ses i respondenternas spridda attityder i frågan. Attityden kring narkotikabrott i stort kan däremot också förhålla sig till lagförslaget (SOU 2022:52, ss. 26-27), i och med att det enbart är grovt eller synnerligen grovt narkotikabrott som är föreslaget att inkluderas. Vidare kan respondenternas vaga attityder till tvångsmedelsanvändning vid misshandel också ha en koppling till dagens rättsläge. Grov misshandel är idag inkluderat i lagstiftningen gällande användningen av de hemliga tvångsmedlen i preventivt syfte (1 § preventivlagen), men att inte hela misshandelsbrottet är inkluderat eller föreslagit i lagstiftningen kan förklara respondenternas tveksamhet till sitt ställningstagande till brottet misshandel överlag. Respondenternas mer tveksamma inställning till att använda de hemliga tvångsmedlen på både narkotikabrott och misshandelsbrott kan förstås som att de är mer accepterande till kontrollmetoderna vid grövre brott, kopplat till deras inställning om när brottsförebyggande arbete bör få inskränka den personliga integriteten. Det kan således skapa en förståelse för hur respondenternas mer tveksamma attityder ändå kan ses som att de står i relation till rättsläget, eftersom det är de grova brotten som är inkluderade i lagen och lagförslaget (1 § preventivlagen; SOU 2022:52, ss. 26-27). Att använda tvångsmedlen mot skattebrott är däremot inget som i utredningen föreslagits att läggas till (SOU 2022:52, ss. 22-23; 26-27), vilket kan sägas höra samman med den delen av respondenter som är tveksamma till att använda metoderna mot brottet. Samtidigt anser en majoritet av respondenterna att det alltid eller nästan alltid bör få användas mot skattebrott, något som därav inte går i linje med rättsläget (SOU 2022:52).

För att förstå och förklara ovanstående förhållande mellan attityderna och rättsläget går det att använda Garlands teori om kontrollkultur. Backman (2011, s. 108) beskriver hur det nya kontrollsamhället och dess förändringar enligt Garland sker nerifrån och upp, alltså att förändringarna som sker bygger på samhällets kultur och normer och inte är något som staten bara bestämmer. Förhållningssättet mellan respondenternas attityder och det

aktuella rättsläget kan förklaras utifrån denna teori, men i olika utsträckning. Att normerna kring tvångsmedelsanvändningen vid mord, terroristbrott, vapenbrott och stöld förhåller sig tydligt till rättsläget (SOU 2022:52, ss. 22-23; 26-27; Lagrådsremiss, 2023) kan förklaras utifrån att normerna har bidragit till konstruktionen av rättsläget (Backman, 2011, s. 108). Att normerna inte stämmer lika bra överens med lagarna och rättsläget vid övriga brott kan trots det sättas i relation till nerifrån- och upp-perspektivet (Backman, 2011, s. 108) genom att förklara normernas inverkan på statens användning av kontrollmetoderna. Attityderna kring skattebrott är delade, där kan de mer tveksamma attityderna förklaras som att de förhåller sig till rättsläget och därav ha bidragit till hur rättsläget ser ut. Samtidigt skulle de mer positiva attityderna till skattebrott kunna bidra till en förändring av rättsläget, i enlighet med nerifrån- och upp-perspektivet. Utöver det kan de skilda attityderna kring misshandels- och narkotikabrottet ändå förklaras, utifrån tidigare analys, som att de kan förhålla sig till lagförslaget och lagen (SOU 2022:52, ss. 22-23; 26-27) och därav förhålla sig till nerifrån- och upp-perspektivet.

7.2 Allmänhetens attityder utifrån teori och tidigare forskning

Att brottsförebyggande arbete är viktigt för respondenterna kan förstås genom Garland (2002, s. 139) teori då han menar att det idag finns en kontrollkultur. En viktig faktor bakom en sådan kultur menar Garland (2002, s. 163) är en kollektiv brottsmedvetenhet och en föreställning om att brottsligheten ökar. Det kan kopplas till den ökning av skjutningar och sprängningar som skett i Sverige den senaste tiden samt den uppmärksamhet som detta problem har getts (Polisen, 2023; SOU 2022:52, s. 349; Lapidus, 2022). Detta kan alltså ha skapat en brottsmedvetenhet hos allmänheten vilket, som Garland (2002, s. 163) menar, skapar en kontrollkultur och som i sin tur lett till att brottsförebyggande arbete värderas högt.

Likt den riskmedvetenhet och kontrollkultur som Garland (2002, s. 163) menar skapas vid en upplevelse av att brottsnivåerna i samhället är höga skulle även en allmän oro för brott

kunna tänkas vara en anledning till att brottsförebyggande arbete är viktigt för respondenterna. Detta går i linje med tidigare forskning på området som menar att ett upplevt hot eller oro påverkar inställning till statliga kontrollmetoder (Valentino et al., 2020; Huddy, Khatib & Capelos, 2002; Krueger, Best & Johnson, 2020; Norris, 2017). Med det ökade antalet skjutningar och sprängningar i Sverige (Polisen, 2023; SOU 2022:52, s. 349) kan befolkningen möjligen känna sig oroliga och därmed anse att brottsförebyggande arbete, vilket kan vara en typ av statlig övervakning, är viktigt.

Att respondenterna anser att det finns en skillnad i huruvida brottsprevention får inskränka den personliga integriteten beroende på vad för straff brottet kan ge skulle kunna förstås genom Garlands (2002, ss. 198-199) förklaring av "vi och dem". Respondenternas syn på personer som begår brott som ger minst två års fängelse, och kan ses som allvarligare brott, skulle kunna vara att dessa är mer avvikande och ses mer som "andra" än personer som begår vad som kan ses som mildare brott. Därmed blir attityderna mer accepterande till att den personliga integriteten får inskränkas i förebyggandet av allvarligare brott eftersom förövarna av dessa brott ses som "andra" och som att de själva har satt sig i situationen så att deras integritet nu inskränks (Garland, 2002, s. 199). Respondenternas syn på personer som begår brott som ger max två års fängelse är möjligen att dessa inte är avvikande i samma uträkning och att dessa personer kanske till och med kan ses som "vi:et" i "vi och dem" (jmf Tham, 2019, s. 7). Dessa mindre allvarliga brott ses möjligtvis som brott som "vanliga" personer kan begå och i dessa fall hade alltså en kontroll som innebar en inskränkning av den personliga integriteten inneburet att även de som kan sägas tillhöra de "icke avvikande" behöver ge upp sina friheter (Garland, 2002, 199).

Att göra skillnad mellan vi och dem var något som även framkom i den tidigare forskningen. I en studie kom de bland annat fram till att hur stort intrånget ansågs vara vid användningen av statliga övervakningsmetoder varierade beroende på vem det riktas mot (Mackey & Smith, 2012, ss. 382; 384). En annan studie visade att hur stöttande allmänheten var till statliga övervakning av kommunikationsmedel berodde på vem som var målet för

övervakningen. Där blev stödet lägre när det gällde övervakning av den “vanliga” befolkningen (Huddy, Khatib & Capelos, 2002, s. 419), vilket alltså även detta tyder på att det görs en åtskillnad mellan vi och dem. Betydelsen av vem åtgärden riktas mot framkommer även i remissyttranden, exempelvis från Riksdagens Ombudsmän (2023, s. 3).

En ytterligare förklaring till skillnaden i acceptans vad gäller inskränkning av den personliga integriteten beroende på straffet för brottet i fråga skulle kunna vara att respondenterna inte känner sig lika oroliga, hotade eller rädda för brott med ett maxstraff på två år (jmf Valentino et al., 2020; Huddy, Khatib & Capelos, 2002; Krueger, Best & Johnson, 2020; Norris, 2017). I Norris (2017, s. 580) studie framkom till exempel att inskränkningar av medborgerliga friheter anses mer accepterat i tider av hot. Detta skulle då kunna jämföras med att när det gäller brott som allmänheten möjligen känner sig mer rädda för blir de mer accepterande till att den personliga integriteten får inskränkas för att förebygga dessa.

Att respondenterna generellt visade sig ha en hyfsat positiv attityd till användningen av tvångsmedlen kan med hjälp av Garlands teori förstås genom att det i dagens samhälle anses viktigt att skydda allmänheten (Tham, 2019, s. 7). Detta är enligt Garland (2002, s. 199) en del av dagens kontrollkultur där kontrollen ofta bygger på exkludering och kontroll av de som anses avvikande. Denna tanke om att kontrollera de personer som anses avvikande, och som möjliga förövare till brotten i fråga, kan alltså vara en förklaring till varför respondenternas attityder till tvångsmedlen generellt är positiva. De stöttande attityderna gentemot tvångsmedlen kan även förstås genom Garlands mer generella beskrivning om kontrollkultur. Att brottsnivåerna upplevs som höga, vilket de idag görs av många då bland annat dödsskjutningar ökar (Lapidus, 2022), skapar en brottsmedvetenhet och bidrar till kontrollkulturen och således den positiva inställningen till preventiv tvångsmedelsanvändning (Backman, 2011, s. 108). I den tidigare forskningen framkom även att en anledning till en stöttande inställning gentemot statliga övervakningsmetoder kan vara att det finns ett förtroende för staten eller myndigheter (Nakhaie & de Lint, 2013;

Nam, 2019; Kao & Sapp, 2022; Valentino et al, 2020). Resultatet i denna studie skulle utifrån detta kunna tolkas som att det i och med den positiva inställningen till tvångsmedlen, vilka är en typ av statlig övervakning, bland respondenterna finns ett förtroende för staten och de myndigheter som arbetar med dessa metoder.

Även om inställningen generellt var positiv till tvångsmedelsanvändningen fanns det ändå skillnader mellan brotten, där attityderna till några av dem var något mindre positiva. Som tidigare nämnt skulle denna skillnad kunna bero på att förövare av somliga brott, exempelvis skatte- och narkotikabrott, inte ses som lika avvikande som förövare av andra brott. De som begår dessa brott blir då inte lika mycket sedda som de som Garland (2002, s. 199) beskriver som de "andra" och därmed är respondenterna inte lika positivt inställda till tvångsmedelsanvändning mot dessa personer. Skillnaden mellan brotten skulle även kunna förstås i perspektivet att rädsla, oro och ett upplevt hot påverkar inställningen positivt (Valentino et al., 2020; Huddy, Khatib & Capelos, 2002; Krueger, Best & Johnson, 2020; Norris, 2017). De brott som respondenterna var mest positiva till preventiv tvångsmedelsanvändning för var mord, vapenbrott och terroristbrott vilket möjligen kan vara de brott som de är mest oroliga över. I och med de ökade antalet dödsskjutningar i Sverige (Polisen, 2023) är det inte förvånande att exempelvis vapenbrott och mord är brott som respondenterna känner sig oroliga för och hotade av. Brott som exempelvis stöld och misshandel, som tillhörde de brott med mindre stöttande attityder, skulle kunna vara gärningar som de inte känner sig lika oroliga för.

Det ökade antalet skjutningar har även uppmärksammats mycket i media de senaste åren (se exempelvis Lapidus, 2022) vilket skulle kunna vara bidragande till respondenternas attityder. Även om Garland (2002, s. 158) menar att brottsrapportering i media kanske inte skapar brottsmedvetenhet bidrar det ändå till att göra brottsmedvetenheten till en del av samhällets kultur. Att det dödliga skjutvapenvåldet, vilket innefattar exempelvis vapenbrott och mord, ges mycket mediautrymme skulle således kunna sägas ha bidragit till att en allmän brottsmedvetenhet kring dessa brott är en del av kulturen i det svenska samhället

idag, och således påverkas inställningen till dessa brott. I en japansk studie framkom det vidare att mediareportering om hemska händelser bidrar till mer acceptans vad gäller allmänhetens attityd till statlig övervakning (Abe, 2004, ss. 216; 226). Med detta i åtanke skulle alltså den uppmärksamhet som skjutningar och relaterade dödsfall fått i media kunna vara bidragande till respondenternas positiva attityd till preventiv användning av tvångsmedel mot brott relaterade till denna typ av brottslighet.

8. Slutsats

Syftet med arbetet var att empiriskt och teoretiskt granska allmänhetens uppfattningar om den senaste rättsutvecklingen gällande hemliga tvångsmedel i preventivt syfte. Syftet har kunnat uppnås genom att besvara arbetets frågeställningar med hjälp av teorin.

Enkätrespondenterna är en del av allmänheten och deras svar ger i denna studie en indikation om vad för attityder det råder bland allmänheten vad gäller användningen av hemliga tvångsmedel i preventivt syfte. Gällande frågeställning ett (Hur ser allmänhetens attityder ut till hemlig övervakning samt hemlig dataavläsning av smartphones i brottsförebyggande syfte, och hur förhåller sig dessa attityder till befintliga samt föreslagna lagar på området?) har relationen mellan den undersökta allmänhetens attityder och rättsläget kunnat förstås utifrån Garlands förklaring om nerifrån- och upp-perspektivet där normerna inverkar på rätten. Generellt sett var respondenterna positiva till att använda de hemliga tvångsmedlen, men skillnader framkom avseende vilket brott det gällde.

Respondenternas positiva inställning till att använda båda tvångsmedlen vid mord, terroristbrott och vapenbrott förhåller sig till det befintliga och föreslagna rättsläget, vilket även deras mindre positiva inställning till att använda tvångsmedlen vid stöld gör.

Respondenternas mer tveksamma attityd till att använda tvångsmedlen vid misshandel, narkotika och skattebrott visar på att det inte finns en lika tydlig koppling till det befintliga och föreslagna rättsläget. Men, med tanke på att respondenterna värderar brottsförebyggande arbete högt, och att de anser att brottsförebyggande arbete är viktigare

än den personliga integriteten vid grövre brott, kan det förklara att användningen av hemliga tvångsmedel är mer accepterat av den undersökta allmänheten när brottet i fråga är av grövre grad. Därmed har även frågeställning två (Hur värderar allmänheten personlig integritet i relation till hemliga tvångsmedel i preventivt syfte?) besvarats.

Vad gäller frågeställning tre (Hur kan allmänhetens attityder förstås utifrån Garlands teori om kontrollkultur samt utifrån identifierade teman i tidigare forskning?) kan respondenternas generellt positiva attityder till hemliga preventiva tvångsmedel tolkas som att det råder en kontrollkultur, som beskrivs av Garland, i samhället. Det kan även förstås genom att det i Sverige finns ett förtroende för staten. Att det framkom en skillnad i hur stöttande de var till metoden beroende på vilket brott det användes mot kan förstås genom att det varierar i hur stark oro eller brottsmedvetenhet det finns kring olika brott. Det skulle även kunna bero på att förövare för somliga brott ses som mer avvikande än för andra. Detta kan även förklara varför respondenterna tycker det är mer okej att brottsförebyggande arbete inskränker den personliga integriteten när straffet för lagöverträdelsen är minst två års fängelse än när straffet är max två år. Vidare bidrar även detta med en förståelse för utfallet av frågeställning två. Skillnaden i när brottsförebyggande arbete får inskränka den personliga integriteten skulle även kunna bero på att det finns en större oro samt önskan av att skydda allmänheten från brott med högre straff och som rimligtvis kan ses som grövre än de med lägre straff.

Sammantaget har arbetet genom granskning av allmänhetens attityder till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning, kommit fram till att den del av allmänheten som besvarat enkäten generellt sett har en positiv attityd till användningen av dessa och attityderna stämmer mestadels överens med rättsläget. Den undersökta allmänheten värderar personlig integritet högt men anser att den får inskränkas vid grövre brott. Attityderna som framkommit kan förstås som att det finns en kontrollkultur och att oro, brottsmedvetenhet, förtroende för staten och synen på "andra" påverkar attityderna.

9. Diskussion och eventuell framtida forskning

En aspekt att nämna i samband med studiens resultat är felkällor och specifikt datainsamlingsfel (Bryman, 2018, s. 254). I och med att enkätresultatet på fråga 9 och 10 visade minimala skillnader i attityder mellan de specifika brotten vid hemlig övervakning av elektronisk kommunikation respektive hemlig dataavläsning, skulle det kunna innebära att ett datainsamlingsfel inträffat. De hemliga tvångsmedlen skiljer sig mycket åt, vilket förtydligas i enkäten genom beskrivningar, men det är möjligt att de förklaringarna inte var tillräckliga för att få den fulla förståelsen. Resultatet kan dock även förstås som att det i själva verket var respondenternas faktiska attityd och att majoriteten inte gjorde någon åtskillnad mellan de olika tvångsmedlen. Däremot kan kritik riktas till författarna om att det tydligare skulle framgått vilken form av inskränkning av integriteten som respektive tvångsmedel innebär, för att garantera att datainsamlingsfel inte påverkade resultatet.

En ytterligare aspekt att nämna är generaliserbarheten. Som nämnt under avsnitt 4. *Metod och material* och i avsnitt 7. *Analys* är resultaten från denna studie svåra att se som generaliserbara för allmänheten i stort. Syftet och målsättningen med arbetet var att resultatet skulle kunna generaliseras, men utfallet blev annorlunda. Både tids- och resursbegränsningar har påverkat arbetet, och därav även påverkat i vilken utsträckning enkäten har kunnat spridas. Bland enkätrespondenterna är unga kvinnor överrepresenterade, och majoriteten av de svarande är studenter. Med anledning av detta kan attityderna som presenteras i studien inte sägas representera hela Sveriges allmänhet och det är möjligt att attityderna bland den primära respondentgruppen skiljer sig mot den generella allmänhetens attityder. Trots dessa faktorer ses inte arbetet som oväsentligt, utan arbetets resultat och slutsatser bidrar ändå med kunskap och förståelse på området. De 305 svar som inkom från enkäten säger ändå något om vad personer i samhället tycker, det ger en indikation på hur attityderna ser ut, vilket blir än mer uppenbart när åsikterna i enkäten även tycktes likna varandra. Även om urvalet av respondenter inte är generaliserbara för

allmänheten, är de fortfarande en del av allmänheten och det finns ett värde i att lyfta och studera deras attityder i jämförelse med gällande och föreslaget rättsläge.

Arbetets resultat och slutsatser kan fungera som en förstudie till ett större projekt med ett utökat antal respondenter samt en bättre representation av allmänheten vad gäller exempelvis ålder och kön. Utöver detta hade både intervjuer och fler faktorer i enkätforumläret kunnat inkluderas i en framtida studie för att skapa en bredare förståelse och ett större djup. Vidare hade det i eventuell framtida forskning varit intressant att undersöka allmänhetens attityd till andra brottstyper samt andra typer av hemliga tvångsmedel.

10. Litteraturförteckning

10.1 Tryckta källor

Baier, M., Svensson, M. & Nafstad, I. (2018). *Om rättssociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Baier, M. & Svensson, M. (2018). *Om normer*. Lund: Studentlitteratur

Backman, C. (2011). Övervakning i kontrollsamhällena. I Larsson, Bengt & Engdahl, Oskar (red.). *Social kontroll- övervakning, disciplinering och självreglering*. Malmö: Liber, 104-123.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl., Malmö: Liber.

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur.

Hart, C. (2018). *Doing a Literature Review: Releasing the Research Imagination*. 2:a uppl. London: SAGE publications Ltd.

Trost, J. (2012). *Enkätboken*. 4. Uppl. Lund: Studentlitteratur.

Zetterström, S. (2022). *Juridiken och dess arbetssätt: en introduktion*. 4. uppl., Uppsala: Iustus förlag.

10.2 Elektroniska källor

Abe, K. (2004). Everyday Policing in Japan: Surveillance, Media, Government and Public Opinion. *International Sociology*, 19(2), ss. 215–231. doi:10.1177/0268580904042901.

Brottsförebyggande rådet (2010). *Lokal organiserad brottslighet- en handbok om motåtgärder*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
https://bra.se/download/18.744c0a913040e4033180005977/1371914719040/2010_lokal_organiserad_brottslighet.pdf [Hämtad 23-03-29].

Budak, J., Anić, I. & Rajh, E. (2013). Public attitudes towards privacy and surveillance in Croatia. *Innovation: The European Journal of Social Sciences*, 26(1/2), ss. 100–118.
doi:10.1080/13511610.2013.723404.

Degli Esposti, S., Ball, K. & Dibb, S. (2021). What's In It For Us? Benevolence, National Security, and Digital Surveillance. *Public Administration Review*, 81(5), ss. 862–873.
doi:10.1111/puar.13362.

Garland, D. (2002). *The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society*. Oxford: Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199258024.001.0001>

Huddy, L., Khatib, N. & Capelos, T. (2002). The Polls--Trends. *Public Opinion Quarterly*, 66(3), ss. 418–450. doi:10.1086/341395.

Internetstiftelsen (2017). *Svenskarna och internet 2017*. Stockholm: Internetstiftelsen.
https://internetstiftelsen.se/docs/Svenskarna_och_internet_2017.pdf [Hämtad 23-03-29].

Internetstiftelsen (2019). *Går det ens att vara anonym när du surfar?*. Stockholm: Internetstiftelsen. Uppdaterad 16 februari 2021.
<https://internetkunskap.se/artiklar/integritet/gar-det-ens-att-vara-anonym-nar-du-surfar/> [Hämtad 23-04-27].

Internetstiftelsen (2021). *Svenskarna och internet 2021*. Stockholm: Internetstiftelsen.
<https://svenskarnaochinternet.se/app/uploads/2021/09/internetstiftelsen-svenskarna-och-internet-2021.pdf> [Hämtad 23-03-29].

Kao, Y. & Sapp, S. G. (2022). The effect of cultural values and institutional trust on public perceptions of government use of network surveillance. *Technology in Society*, 70.
doi:10.1016/j.techsoc.2022.102047.

Krueger, B. S., Best, S. J. & Johnson, K. (2020). Assessing dimensions of the security-liberty trade-off in the United States. *Surveillance and Society*, 18(1), ss. 104-120–120.
doi:10.24908/ss.v18i1.10419.

Lapidus, A. (2022). Blodigt rekord - 63 dödsskjutningar 2022. *Expressen*, 31 december.
<https://www.expressen.se/nyheter/blodigt-rekord-63-dodsskjutningar-2022/> [Hämtad 23-04-18].

Mackey, D. A. & Smith, M. W. (2012). X-Ray Scanning, Wiretaps, and Other Searches: Examining College Students' Perceptions of the Reasonableness and Intrusiveness of Homeland Security Searches. *Criminal Justice Studies: A Critical Journal of Crime, Law and Society*, 25(4), ss. 371–390.
<https://search-ebscohost-com.ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=edshol&AN=edshol.hein.journals.cjscj25.36&site=eds-live&scope=site> [Hämtad 23-04-10].

Nam, T. (2019). What determines the acceptance of government surveillance? Examining the influence of information privacy correlates. *The Social Science Journal*, 56(4), ss. 530–544. doi:10.1016/j.soscij.2018.10.001.

Norris, G. (2017). Authoritarianism and privacy: The moderating role of terrorist threat. *Surveillance & Society*, 15(3/4), ss. 573–581. doi:10.24908/ss.v15i3/4.6607.

Nakhaie, R. & de Lint, W. (2013). Trust and Support for Surveillance Policies in Canadian and American Opinion. *International Criminal Justice Review*, 23(2), ss. 149–169.
<https://search-ebscohost-com.ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&b=edshol&AN=edshol.hein.journals.intcrm23.15&site=eds-live&scope=site> [Hämtad: 23-04-10].

Polisen (2019). Organiserad brottslighet - polisens arbete.
<https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/organiserad-brottslighet/> [Hämtad 23-03-29].

Polisen (2023). Utveckling skjutningar och sprängningar 2022.
<https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2023/januari/utveckling-skjutningar-och-sprangningar-2022/> [Hämtad 23-04-21].

Regeringskansliet (2022). *Remiss av SOU 2022:52 Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel*. Uppdaterad 31 mars 2023.
<https://www.regeringen.se/remisser/2022/11/remiss-av-sou-202252-utokade-mojligheter-att-anvanda-preventiva-tvangsmedel/> [Hämtad 2023-04-26].

SCB (2022). *Internetanvändningen ökar bland äldre i Sverige*.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/befolkningens-it-anvandning/pong/statistiknyhet/befolkningens-it-anvandning-2022/> [Hämtad 23-03-29].

Smith, E. & Lyon, D. (2013). Comparison of Survey Findings from Canada and the USA on Surveillance and Privacy from 2006 and 2012. *Surveillance & Society*, 11(1/2), ss. 190–203. doi:10.24908/ss.v11i1/2.4517.

Tham, H. (2019). "Straff-välfärdsstaten och kontrollkultur i svensk kriminalpolitik", *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 106(1), ss. 6–18. doi: 10.7146/ntfk.v106i1.124721.

Urinboyev, R., Wickenberg, P. & Leo, U. (2016). Child Rights, Classroom and School Management: A Systematic Literature Review. *International Journal of Children's Rights*, 24(3), ss. 522-547. doi:10.1163/15718182-02403002.

Valentino, N. A., Neuner, F. G., Kamin, J. & Bailey, M. (2020). Testing Snowden's Hypothesis Does Mere Awareness Drive Opposition to Government Surveillance?. *Public Opinion Quarterly*, 84(4), ss. 958–985. doi:10.1093/poq/nfaa050.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapliga rådet.
https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf [Hämtad 23-03-29].

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapliga rådet.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf [Hämtad 23-03-29].

10.3 Rättskällor

Lagrådsremiss (2023). *Hemliga tvångsmedel- effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott*. 5 april 2023.

SFS 1942:740. *Rättegångsbalk.*

SFS 1968:64. *Narkotikastrafflag.*

SFS 1974:152. *Kungörelse om beslutad ny regeringsform.*

SFS 1996:67. *Vapenlag.*

SFS 2000:1225. *Lag om straff för smuggling.*

SFS 2007:979. *Lag om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.*

SFS 2010:1011. *Lag om brandfarliga och explosiva varor.*

SFS 2020:62. *Lag om hemlig dataavläsning.*

Utredningen om preventiva tvångsmedel (2022). *Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel* (SOU 2022:52). Justitiedepartementet.

10.3.4 Remissyttranden

Brottsförebyggande rådet (2022). *Remissyttrande över betänkandet Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel* (SOU 2022:52). 20 december 2022.

Centrum för rättvisa (2023). *Remissyttrande över betänkandet Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel* (SOU 2022:52)- dnr Ju2022/03121. 31 januari 2023.

Civil Rights Defenders (2023). *Yttrande över SOU 2022:52- utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel*. 26 januari 2023.

Dataskydd.net (u.å.). *Dataskydd.net svarar på remiss för delbetänkande av utredningen om preventiva tvångsmedel: Utökade möjligheter till att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52).*

Diskrimineringsombudsmannen (2023). *Yttrande över Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52).* 30 januari 2023.

Hovrätten för Västra Sverige (2023). *Remissyttrande över delbetänkandet Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52).* 8 mars 2023.

Institutet för mänskliga rättigheter (2023). *Remissvar- Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel.* 31 januari 2023.

Integritetsskyddsmyndigheten (2023). *Yttrande över Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52).* 30 januari 2023.

Justitiekanslern (2023). *Betänkandet Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52).* 27 januari 2023.

Polismyndigheten (2023). *Remiss av betänkandet Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52).* 27 januari 2023.

Riksdagens Ombudsmän (2023). *Yttrande över delbetänkandet Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52).* 31 januari 2023.

Stockholms tingsrätt (2023). *Yttrande över delbetänkandet Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52).* 26 januari 2023.

Stockholms universitet (Juridiska fakulteten) (2023). *Remiss: Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel, (SOU 2022:52)*. 23 februari 2023.

Svea hovrätt (2023). *Yttrande över delbetänkandet Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52)*. 31 januari 2023.

Sveriges advokatsamfund (2023). *R-2023/0150*. 31 januari 2023.

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (2023). *Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52)*. 25 januari 2023.

Säkerhetspolisen (2023). *Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52)*. 27 januari 2023.

Tullverket (2023). *Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52)*. 24 januari 2023.

Åklagarmyndigheten (2023). *Betänkandet SOU 2022:52 Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel*. 25 januari 2023.

11. Bilagor

Bilaga 1- Litteratursökningar

Sökning	Antal resultat
(SOCIndex) <i>Government surveillance (AB) AND public opinion + apply related words</i>	15 resultat
(SOCIndex) <i>Government surveillance (AB) AND (“public opinion” OR “public view” OR norm* OR attitude* OR opinion*) (AB) AND privacy + apply related words</i>	17 resultat
(SOCIndex) <i>Wiretap* AND social opinion</i>	5 resultat
(SOCIndex) <i>Government surveillance AND public opinion</i>	31 resultat
(Political Science Complete) <i>Wiretapping AND (attitude OR public opinion)</i>	22 resultat
(Google Scholar) <i>Government surveillance AND “public opinion OR public view OR public attitude” (RUBRIK)</i>	31 resultat
(LubSearch) <i>(government surveillance OR wiretapping) AND (attitude OR public opinion) AND crime</i>	21 resultat

Bilaga 2- Inkluderings- och exkluderingskriterier för tidigare forskning

Inkluderingskriterier	Exkluderingskriterier
Allmänhetens åsikter/uppfattningar/attityder/normer kring övervakning	En specifik forskare/professor/annan persons åsikter om övervakning
Övervakning från staten	Övervakning från annan aktör, exempelvis företag
Åsikter om övervakningsmetoden	Hur effektiv övervakningsmetoden faktiskt är för att bekämpa brott
Artiklar författade från och med år 2000	Artiklar författade innan år 2000

Bilaga 3- Deskriptiv analys av tidigare forskning

Författare	Publikationsår	Publiceringsland	Undersökningsland	Tema	Citationer*	Egen empiri	Ej egengjord empiri
Abe	2004	Japan	Japan	Hot och oro	48		x
Budak, Anic & Rajh	2013	Kroatien	Kroatien	Integritet	14	x	
Degli Eposti, Ball & Dibb	2021	Storbritannien & Spanien	Danmark, Tyskland, Ungern, Österrike, Storbritannien, Spanien, Norge, Schweiz & Italien	Integritet & förtroende för staten	8	x	
Huddy, Khatib & Capelos	2002	USA	USA	Integritet & hot och oro	274		x
Kao & Sapp	2022	USA & Taiwan	USA	Integritet & förtroende för staten	4	x	
Krueger, Best & Johnson	2020	USA	USA	Integritet & hot och oro	5	x	
Mackey & Smith	2012	USA	USA	Integritet	4	x	
Nakhaie & de Lint	2013	USA	USA & Kanada	Förtroende för staten	31		x
Nam	2019	Sydkorea	USA	Integritet & förtroende	32		x

				för staten			
Norris	2017	Storbritan-nien	Storbritan-nien	Hot och oro	11		x
Smith & Lyon	2013	Kanada	USA & Kanada	Integritet	16		x
Valentino, Neuner, Kamin & Bailey	2020	USA	USA	Integritet, förtroende för staten & hot och oro	5	x	

*Antal citationer enligt Google scholar

Bilaga 4- Enkät

Inledande information:

Denna enkät är en del av vår kandidatuppsats i rättssociologi på kriminologiprogrammet vid Lunds universitet. Enkäten syftar till att undersöka din och andras syn på brottsförebyggande arbete i relation till den personliga integriteten, samt metoderna hemlig kameraövervakning och hemlig dataavläsning i preventivt syfte.

Enkäten är frivillig, tar ca 5-10 minuter att genomföra och riktar sig till dig som är 18 år och äldre. Alla svar är anonyma och du kan när som helst avbryta enkäten. Enkätsvaren kommer endast att användas till kandidatuppsatsen, och de insamlade svaren kommer att raderas vid avslutat arbete.

Genom att delta i studien samtycker du till ovanstående information.

Om du har frågor om enkäten eller uppsatsen i övrigt är du välkommen att kontakta oss:

Agnes Green (agnesgrn@outlook.com)

Maja Nilsson (ma2667ni-s@student.lu.se)

Tack på förhand!

Frågor:

1. Vilken könstillhörighet identifierar du dig med?

- Kvinna
- Man
- Icke-binär
- Annat

2. Vilken åldersgrupp tillhör du?

- 18-29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- 60-69
- 70-79
- 80+

3. Vilken är din högsta avslutade utbildning?

- Grundskola eller motsvarande
- Gymnasieexamen eller motsvarande
- Eftergymnasial utbildning (ej universitet eller högskola)
- Examen vid universitet eller högskola
- Studier vid universitet eller högskola
- Annat:

4. Vilken är din huvudsakliga sysselsättning idag?

- Arbetar som anställd
- Egenföretagare
- Studerande
- Pensionär
- Tjänstledig eller föräldraledig
- Arbetssökande
- Annat:

PERSONLIG INTEGRITET OCH BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE

Följande påståenden behandlar din inställning till personlig integritet och brottsförebyggande arbete.

Nationalencyklopedin definierar *personlig integritet* som "[...] rätt att få sin personliga egenart och inre sfär respekterad och att inte utsättas för personligen störande ingrepp [...]".

Med *brottsförebyggande arbete* avses här statens arbete med att förhindra brott.

5. Personlig integritet är viktigt för mig

- Instämmer helt
- Instämmer huvudsakligen
- Instämmer delvis
- Instämmer huvudsakligen inte
- Instämmer inte alls

6. Brottsförebyggande arbete är viktigt för mig

- Instämmer helt
- Instämmer huvudsakligen
- Instämmer delvis
- Instämmer huvudsakligen inte
- Instämmer inte alls

7. Brottsförebyggande arbete bör få inskränka den personliga integriteten när straffet för ett brott är max två års fängelse

- Instämmer helt
- Instämmer huvudsakligen
- Instämmer delvis
- Instämmer huvudsakligen inte
- Instämmer inte alls
- Vet ej

8. Brottsförebyggande arbete bör få inskränka den personliga integriteten när straffet för ett brott är minst två års fängelse

- Instämmer helt
- Instämmer huvudsakligen
- Instämmer delvis
- Instämmer huvudsakligen inte
- Instämmer inte alls
- Vet ej

HEMLIG ÖVERVAKNING OCH HEMLIG DATAAVLÄSNING AV SMARTPHONES

Nedan följer frågor gällande din inställning till statens användning av två olika brottsförebyggande metoder - hemlig övervakning och hemlig dataavläsning av smartphones.

Följande frågor ska besvaras utifrån att det inte har skett ett konkret brott, utan i förebyggande syfte där det finns en påtaglig risk att en person kommer utöva eller främja ett brott.

Hemlig övervakning

Hemlig övervakning av en smartphone innebär inhämtning i hemlighet av platsuppgifter samt information om vilka telefonnummer smartphonen varit i kontakt med. Innehåll i samtal och meddelanden kan inte ses.

9. I vilken utsträckning anser du att hemlig övervakning av en smartphone bör få användas i förebyggande syfte mot följande brott som utövas av en grupp eller organisation?

Med grupp eller organisation avses här minst två personer som tillsammans planerar att utföra ett brott.

	Alltid	Nästan alltid	Ibland	Nästan aldrig	Aldrig	Vet ej
Misshandel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mord	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Narkotikabrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skattebrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stöld	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Terroristbrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vapenbrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hemlig dataavläsning

Hemlig dataavläsning av en smartphone innebär åtkomst i hemlighet till hur smartphonen används, har använts och informationen som finns i den, t.ex. platsuppgifter, innehåll i meddelanden, användarkonton och appinformation.

10. I vilken utsträckning anser du att hemlig dataavläsning av en smartphone bör få användas i förebyggande syfte mot följande brott som utövas av en grupp eller organisation?

Med grupp eller organisation avses här minst två personer som tillsammans planerar att utföra ett brott.

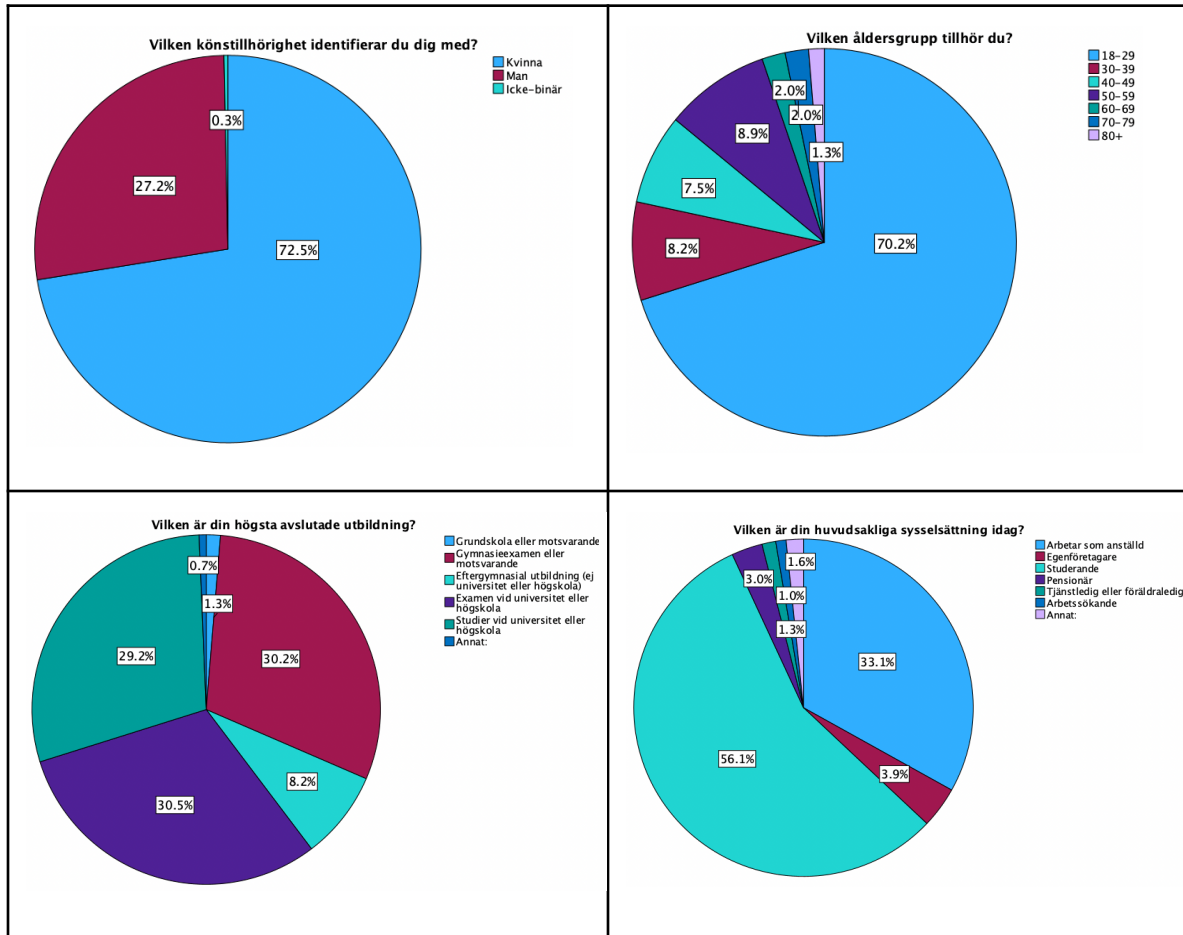
	Alltid	Nästan alltid	Ibland	Nästan aldrig	Aldrig	Vet ej
Misshandel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mord	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Narkotikabrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skattebrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stöld	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Terroristbrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vapenbrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Källa:

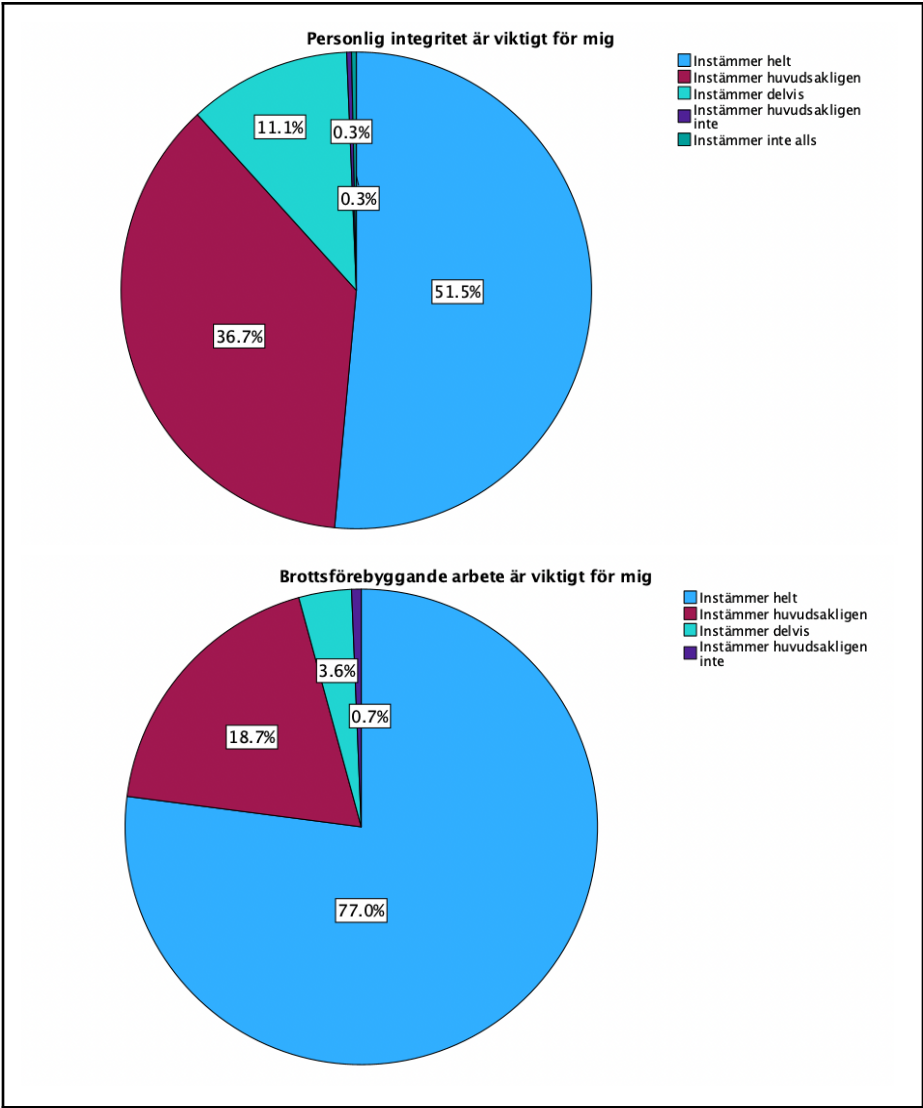
Nationalencyklopedin (u.å.). Integritet. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/integritet> (hämtad 2023-03-23).

Bilaga 5- Enkät svar

Fråga 1-4:

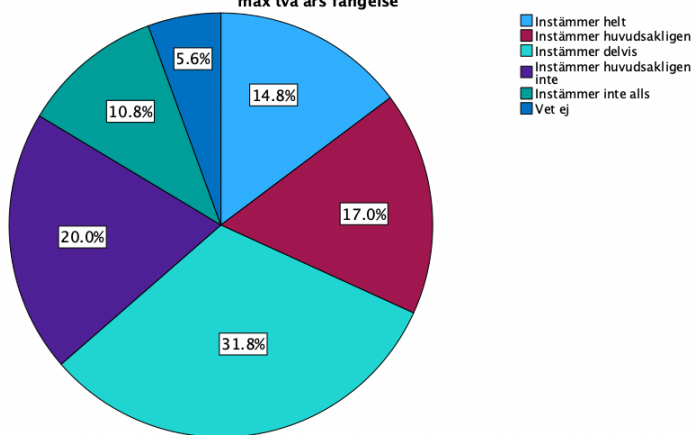

Fråga 5-6:

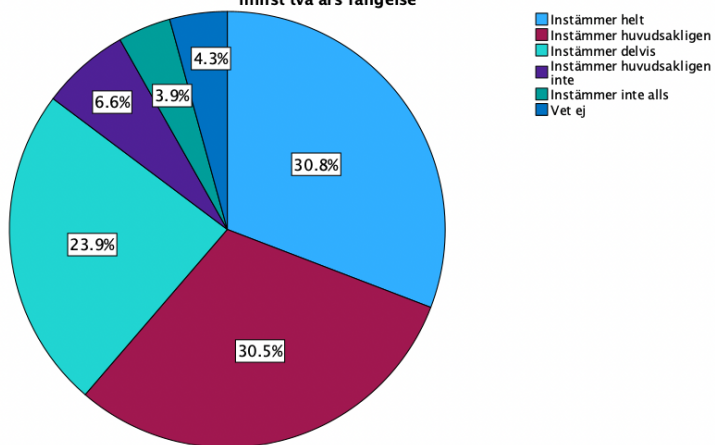

Fråga 7-8:

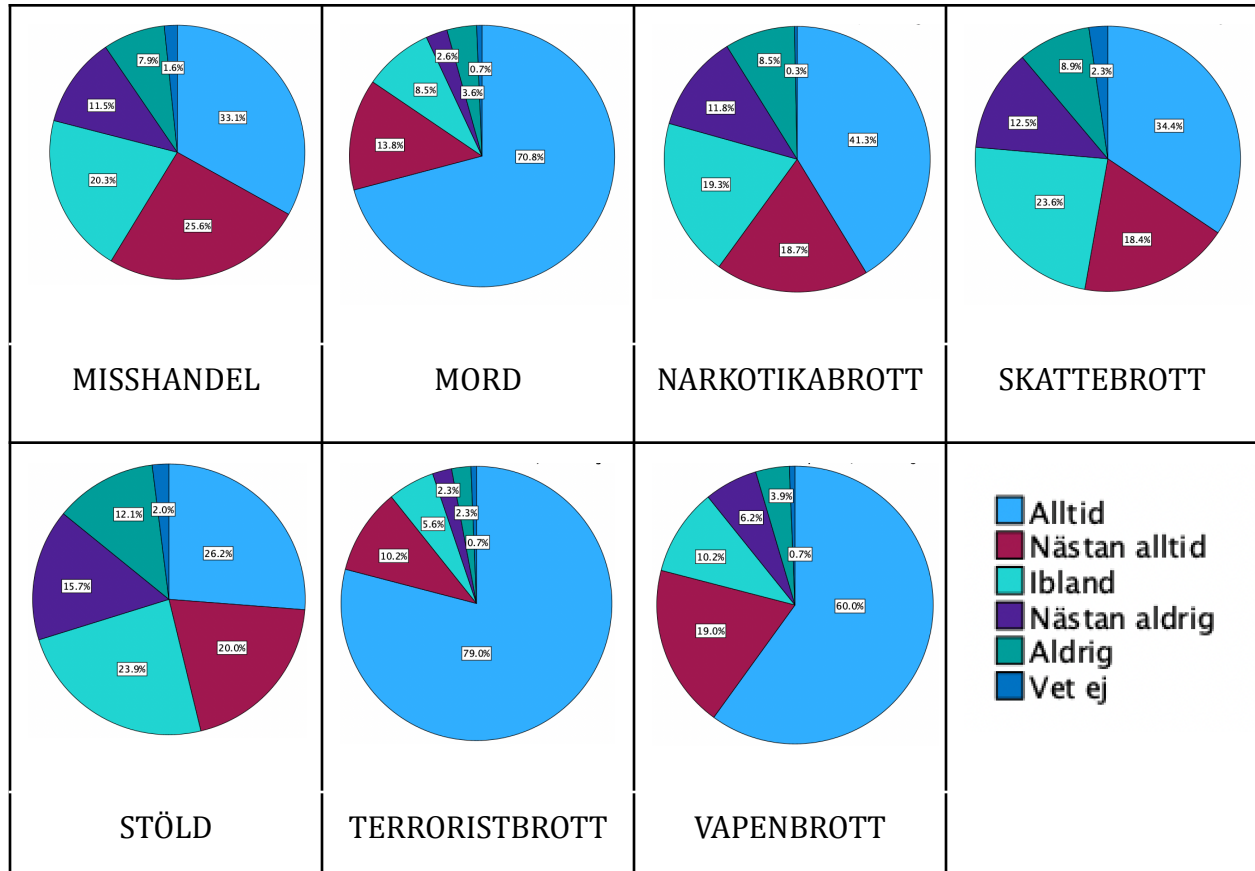
Brottsförebyggande arbete bör få inskränka den personliga integriteten när straffet för ett brott är max två års fängelse

Brottsförebyggande arbete bör få inskränka den personliga integriteten när straffet för ett brott är minst två års fängelse

Fråga 9: "I vilken utsträckning anser du att hemlig övervakning av en smartphone bör få användas i förebyggande syfte mot följande brott som utövas av en grupp eller organisation?"

Fråga 10: "I vilken utsträckning anser du att hemlig dataavläsning av en smartphone bör få användas i förebyggande syfte mot följande brott som utövas av en grupp eller organisation?"

